

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (τρίτο τμήμα)
της 21ης Απριλίου 2005 *

Στην υπόθεση T-28/03,

Holcim (Deutschland) AG, πρώην Aisen AG, με έδρα το Αμβούργο (Γερμανία), εκπροσωπούμενη, αρχικώς, από τους F. Wiemer και K. Moosecker, στη συνέχεια δε από τους Wiemer, P. Niggemann και B. Menkhaus, δικηγόρους,

ενάγουσα,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης από τους R. Lyal και W. Mölls, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

εναγόμενη,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

που έχει ως αντικείμενο αγωγή αποζημίωσης διώκουσα την επιστροφή των εξόδων συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως, στις οποίες υποβλήθηκε η ενάγουσα κατόπιν προστίμου που της επιβλήθηκε με την απόφαση 94/815/ΕΚ της Επιτροπής, της 30ής Νοεμβρίου 1994, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΚ (Υπόθεση IV/33.126 και 33.322 — Τσιμέντο) (ΕΕ L 343, σ. 1), ακυρωθείσα με την απόφαση του Πρωτοδικείου της 15ης Μαρτίου 2000, T-25/95, T-26/95, T-30/95 έως T-32/95, T-34/95 έως T-39/95, T-42/95 έως T-46/95, T-48/95, T-50/95 έως T-65/95, T-68/95 έως T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 και T-104/95, Cimenteries CBR κ.λπ. κατά Επιτροπής, γνωστής ως «Τσιμέντο» (Συλλογή 2000, σ. II-491),

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J. Azizi, πρόεδρο, M. Jaeger και F. Dehousse, δικαστές,

γραμματέας: H. Jung

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας της 10ης Ιουνίου 2004,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς

1 Η ενάγουσα, η εταιρεία Alsen AG, νυν Holcim (Deutschland) AG, με έδρα το Αμβούργο (Γερμανία), δραστηριοποιείται στην παραγωγή κατασκευαστικών

υλικών. Η Alsen AG προέκυψε από τη συγχώνευση, το έτος 1997, της Alsen Breitenburg Zement- und Kalkwerke GmbH (στο εξής: Alsen Breitenburg) και της Nordcement AG (στο εξής: Nordcement).

- 2 Με την απόφαση 94/815/EΚ, της 30ής Νοεμβρίου 1994, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΚ (Υπόθεση IV/33.126 και 33.322 — Τσιμέντο) (ΕΕ L 343, σ. 1, στο εξής: «απόφαση της Επιτροπής για το τσιμέντο»), η Επιτροπή καταδίκασε τις Alsen Breitenburg και Nordcement στην καταβολή προστίμων ανερχομένων, αντιστοίχως, σε 3,841 εκατομμύρια και 1,85 εκατομμύρια ευρώ, λόγω παραβάσεως του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 81 ΕΚ).

- 3 Οι Alsen Breitenburg και Nordcement άσκησαν προσφυγές ακυρώσεως κατά της αποφάσεως αυτής. Οι προσφυγές αυτές πρωτοκολλήθηκαν με τους αριθμούς T-45/95 και T-46/95, στη συνέχεια δε ενώθηκαν με τις προσφυγές που άσκησαν οι υπόλοιπες εταιρείες τις οποίες αφορούσε η απόφαση της Επιτροπής για το τσιμέντο.

- 4 Κάνοντας χρήση της ευχέρειας που τους παρέσχε η Επιτροπή, οι Alsen Breitenburg και Nordcement αποφάσισαν να συστήσουν τραπεζική εγγύηση, αποφεύγοντας την άμεση καταβολή των εν λόγω προστίμων. Η τραπεζική εγγύηση της Alsen Breitenburg συστήθηκε για την περίοδο από 3 Μαΐου 1995 έως 2 Μαΐου 2000 από την Berenberg Bank, έναντι ετήσιας προμήθειας 0,45 %. Η Nordcement συνέστησε από τις 18 Απριλίου 1995 μέχρι τις 3 Μαΐου 2000 τραπεζική εγγύηση στην Deutsche Bank, έναντι ετήσιας προμήθειας 0,375 % και εφάπαξ προμήθειας συστάσεως ύψους 15,34 ευρώ. Συνολικώς, η ενάγουσα κατέβαλε στις τράπεζες, για τη σύσταση των τραπεζικών εγγυήσεων, το ποσό των 139 002,21 ευρώ.

- 5 Με απόφαση της 15ης Μαρτίου 2000, T-25/95, T-26/95, T-30/95 έως T-32/95, T-34/95 έως T-39/95, T-42/95 έως T-46/95, T-48/95, T-50/95 έως T-65/95, T-68/95 έως T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 και T-104/95, Cimenteries CBR κ.λπ. κατά

Επιτροπής, γνωστή ως «Τσιμέντο» (Συλλογή 2000, σ. ΙΙ-491), το Πρωτοδικείο ακύρωσε την απόφαση της Επιτροπής για το τσιμέντο, καθόσον αυτή αφορούσε την ενάγουσα, και καταδίκασε την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

6 Κατόπιν αυτού, δυνάμει του άρθρου 91 του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, και με επιστολή της 28ης Σεπτεμβρίου 2001, η ενάγουσα ζήτησε από την εναγόμενη να της επιστρέψει, αφενός, τα έξοδα διαδικασίας (ιδίως τα έξοδα δικηγόρου, ανερχόμενα σε 545 000 ευρώ) και, αφετέρου, τα έξοδα που προέκυψαν από τη σύσταση τραπεζικών εγγυήσεων.

7 Με επιστολή της 24ης Ιανουαρίου 2002, η εναγόμενη πρότεινε στην ενάγουσα να της επιστρέψει μέρος των εξόδων δικηγόρου (ύψους 130 000 ευρώ), αρνήθηκε, όμως, να της επιστρέψει τα έξοδα για τη σύσταση τραπεζικής εγγυήσεως, επικαλούμενη την περί δικαστικών εξόδων νομολογία, κατά την έννοια του άρθρου 91 του Κανονισμού Διαδικασίας.

8 Με επιστολή της 5ης Απριλίου 2002, η ενάγουσα ζήτησε και πάλι από την εναγόμενη να της επιστρέψει το σύνολο των εξόδων δικηγόρου και συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως. Όσον αφορά το αίτημα επιστροφής των εξόδων για τη σύσταση τραπεζικής εγγυήσεως, η ενάγουσα το στήριξε, αυτή τη φορά, στο άρθρο 288, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ και στο άρθρο 233 ΕΚ, καθώς και στην απόφαση του Πρωτοδικείου της 10ης Οκτωβρίου 2001, T-171/99, Corus UK κατά Επιτροπής (Συλλογή 2001, σ. ΙΙ-2967), που είχε εν τω μεταξύ εκδοθεί.

9 Με ηλεκτρονικώς αποσταλείσα επιστολή, στις 30 Μαΐου 2002, η εναγόμενη πρότεινε την καταβολή εξόδων δικηγόρου ύψους 200 000 ευρώ. Όσον αφορά τα έξοδα για τη σύσταση τραπεζικής εγγυήσεως προέβαλε, και πάλι, άρνηση επιστροφής τους, υποστηρίζοντας ότι η δυνατότητα αναστολής καταβολής του προστίμου διά συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως αποτελούσε απλώς επιλογή και, κατά συνέπεια, δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη εξόδων που προκλήθηκαν από την απόφαση των επιχειρήσεων να κάνουν χρήση αυτής της δυνατότητας.

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

- 10 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 31 Ιανουαρίου 2003, η ενάγουσα άσκησε την παρούσα αγωγή.

- 11 Στις 10 Απριλίου 2003, η εναγόμενη ήγειρε ένσταση απαραδέκτου, δυνάμει του άρθρου 114 του Κανονισμού Διαδικασίας, καθόσον η αγωγή στηρίζεται στο άρθρο 233 ΕΚ, και κατέθεσε υπόμνημα αντικρούσεως.

- 12 Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο (τρίτο τμήμα) αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία. Οι διάδικοι ανέπτυξαν προφορικά τις παρατηρήσεις τους και απάντησαν στις ερωτήσεις του Πρωτοδικείου κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 10ης Ιουνίου 2004.

- 13 Η ενάγουσα ζητεί από το Πρωτοδικείο:
 - να υποχρεώσει την Επιτροπή να της καταβάλει το ποσό των 139 002,21 ευρώ, καθώς και τόκους υπερημερίας με επιτόκιο 5,75 % ετησίως από 15ης Απριλίου 2000·

 - να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

14 Η εναγόμενη ζητεί από το Πρωτοδικείο:

- να απορρίψει την αγωγή ως απαράδεκτη, καθόσον αυτή στηρίζεται στο άρθρο 233 ΕΚ·
- να απορρίψει την αγωγή στο σύνολό της, καθόσον αυτή στηρίζεται στο άρθρο 288 ΕΚ:
 - ως απαράδεκτη ή, επικουρικώς, ως αβάσιμη, καθόσον αφορά τα έξοδα συστάσεως της τραπεζικής εγγυήσεως τα προγενέστερα της 31ης Ιανουαρίου 1998,
 - ως αβάσιμη κατά τα λοιπά·
- να καταδικάσει την ενάγουσα στα δικαστικά έξοδα.

15 Με τις παρατηρήσεις της, η ενάγουσα ζητεί από το Πρωτοδικείο:

- να κρίνει την αγωγή παραδεκτή, καθόσον αυτή στηρίζεται στο άρθρο 233 ΕΚ,
- επικουρικώς, να ερμηνεύσει την αγωγή, καθόσον αυτή στηρίζεται στο άρθρο 233 ΕΚ, ως προσφυγή ακυρώσεως ή προσφυγή κατά παραλείψεως,
- να καταδικάσει την εναγόμενη στα δικαστικά έξοδα.

Επί του παραδεκτού

Επί του παραδεκτού της αγωγής, καθόσον αυτή στηρίζεται στο άρθρο 233 ΕΚ

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 16 Η εναγόμενη ισχυρίζεται ότι, αν η ενάγουσα είναι της γνώμης ότι δεν τηρήθηκε το άρθρο 233 ΕΚ, έχει δύο δυνατότητες παροχής ενδίκου προστασίας, συγκεκριμένα μπορεί να ασκήσει προσφυγή ακυρώσεως (άρθρο 230 ΕΚ) ή προσφυγή κατά παραλείψεως (άρθρο 232 ΕΚ).
- 17 Η παρούσα όμως αγωγή, με την οποία ζητείται να υποχρεωθεί να της καταβάλει συγκεκριμένο ποσό, δεν συνιστά ούτε προσφυγή ακυρώσεως ούτε προσφυγή κατά παραλείψεως.
- 18 Κατά την εναγόμενη, επιλέγουσα την παρούσα διαδικασία, η ενάγουσα προσδοκά την έκδοση αποφάσεως παράγουσας απευθείας το αποτέλεσμα στο οποίο, κατά τη γνώμη της, θα ήταν υποχρεωμένη να καταλήξει η Επιτροπή στο πλαίσιο της εκτελέσεως της αποφάσεώς της για το τσιμέντο. Εντούτοις, η Συνθήκη ΕΚ δεν προβλέπει νομική βάση επιτρέπουσα μία τέτοια λύση.
- 19 Η νομολογία του Δικαστηρίου περί αγωγών «προς καταβολή» επιβεβαιώνει ότι δεν είναι δυνατή η χρήση άλλου μέσου παροχής ενδίκου προστασίας πλην εκείνων που προβλέπουν τα άρθρα 230 ΕΚ και 232 ΕΚ.

- 20 Η εναγόμενη καταλήγει στο συμπέρασμα ότι αίτημα στηριζόμενο στο άρθρο 233, πρώτο εδάφιο, ΕΚ με το οποίο σκοπείται να υποχρεωθεί αυτή να της επιστρέψει τα έξοδα για τη σύσταση τραπεζικής εγγυήσεως είναι προδήλως απαράδεκτο. Η εναγόμενη προσθέτει ότι ένα τέτοιο αίτημα δεν μπορεί να ερμηνευθεί ως προσφυγή ασικηθείσα δυνάμει του άρθρου 230 ΕΚ ή δυνάμει του άρθρου 232 ΕΚ, η οποία, εξάλλου, θα ήταν επίσης απαράδεκτη εν προκειμένω.
- 21 Η ενάγουσα επισημαίνει, αρχικώς, ότι ζητεί την αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη. Υποστηρίζει ότι η επίκληση του άρθρου 233 ΕΚ εμπίπτει στο πλαίσιο «αγωγής αποζημιώσεως» και ότι η εναγόμενη δεν έχει, εν προκειμένω, περιθώριο διακρίσεως. Στηριζόμενη, αφενός, στο αναδρομικό αποτέλεσμα μιας ακυρωτικής αποφάσεως και, αφετέρου, στη νομολογία του Πρωτοδικείου (ιδίως, στην απόφαση Corus UK κατά Επιτροπής, σκέψη 8 ανωτέρω, σκέψη 50), η ενάγουσα υποστηρίζει ότι η εναγόμενη υπέχει υποχρέωση επιστροφής των εξόδων που προέκυψαν από τη σύσταση τραπεζικής εγγυήσεως. Επισημαίνει, επίσης, ότι στην απόφασή του για το τσιμέντο (σκέψεις 5116 επ.), το Πρωτοδικείο αποφάνθηκε, ακριβώς, ότι πρέπει να επιστραφούν τα έξοδα που αφορούν τη σύσταση τραπεζικής εγγυήσεως.
- 22 Δεύτερο, η ενάγουσα υποστηρίζει ότι από το άρθρο 233, πρώτο εδάφιο, ΕΚ απορρέει, επίσης, δικαίωμα αποζημιώσεως, ώστε να μπορεί αυτή να επικαλεσθεί την εν λόγω διάταξη.
- 23 Η ενάγουσα αποκρούει το συμπέρασμα της εναγόμενης ότι τα απορρέοντα από το άρθρο 233, πρώτο εδάφιο, ΕΚ δικαιώματα μπορούν να προβληθούν μόνον στο πλαίσιο προσφυγής ακυρώσεως ή προσφυγής κατά παραλείψεως. Ένα τέτοιο συμπέρασμα ουδόλως δύναται να ανεύρει έρεισμα στο γράμμα του άρθρου 233 ΕΚ, ούτε προκύπτει από τη νομολογία που επικαλέσθηκε η εναγόμενη.
- 24 Η ενάγουσα υποστηρίζει, επίσης, ότι η άποψη που προέβαλε η εναγόμενη είναι ασυμβίβαστη με την αρχή της οικονομίας της διαδικασίας, καθόσον προτείνει τη χρησιμοποίηση δύο μέσων παροχής ενδίκου παροχής προστασίας (αγωγής αποζημιώσεως δυνάμει του άρθρου 288 ΕΚ και προσφυγής ακυρώσεως ή προσφυγής κατά παραλείψεως δυνάμει του άρθρου 233 ΕΚ).

- 25 Επικουρικώς, η ενάγουσα ζητεί από Πρωτοδικείο να ερμηνεύσει την αγωγή, καθόσον αυτή στηρίζεται στο άρθρο 233, πρώτο εδάφιο, ΕΚ, ως προσφυγή ακυρώσεως ή προσφυγή κατά παραλείψεως.
- 26 Η ενάγουσα υποστηρίζει, σχετικώς, ότι θα ήταν ασυμβίβαστο με την αρχή της οικονομίας της διαδικασίας να υποχρεωθεί να ζητήσει εκ νέου από την Επιτροπή την επιστροφή των εξόδων για τη σύσταση τραπεζικής εγγυήσεως, προκειμένου, στη συνέχεια, να ασκήσει προσφυγή ακυρώσεως ή προσφυγή κατά παραλείψεως, όταν η εναγόμενη έχει ήδη δηλώσει κατηγορηματικώς ότι αρνείται να καταβάλει αυτό το ποσό. Η ενάγουσα τονίζει, τέλος, ότι έχει ακόμα τη δυνατότητα ασκήσεως προσφυγής ακυρώσεως, δεδομένου ότι η εναγόμενη δεν έλαβε ακόμα απόφαση δυνάμενη να αποτελέσει αντικείμενο προσφυγής.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

— Επί του παραδεκτού της αγωγής, καθόσον αυτή στηρίζεται στο άρθρο 233 ΕΚ

- 27 Προκαταρκτικώς, επιβάλλεται να επισημανθεί ότι η ενάγουσα στήριξε εν μέρει την αγωγή της, κατά τρόπο αυτοτελή, στο άρθρο 233 ΕΚ, σκοπούσα στην επιστροφή των εξόδων για τη σύσταση τραπεζικής εγγυήσεως.
- 28 Ειδικότερα, προκειμένου να εξηγήσει επί ποίας νομικής βάσεως στηρίζει το δικαίωμά της, η ενάγουσα σαφώς διακρίνει, στο δικόγραφο της αγωγής της, μεταξύ του «δικαιώματος επιστροφής, δυνάμει του άρθρου 233 ΕΚ» [τίτλος II, σκέψη 1, στοιχείο α, του δικογράφου της αγωγής] και «του δικαιώματος αποζημιώσεως, του στηριζόμενου στις συνδυασμένες διατάξεις του άρθρου 288, δεύτερο εδάφιο, και του άρθρου 235 ΕΚ» [τίτλος II, σκέψη 1, στοιχείο β, του δικογράφου της αγωγής].

- 29 Επιπροσθέτως, η ενάγουσα επισημαίνει ότι, «[παραλλήλως προς το απορρέον από το άρθρο 233 ΕΚ δικαίωμα, η Επιτροπή είναι, επίσης, υποχρεωμένη, βάσει των συνδυασμένων διατάξεων του άρθρου 288, δεύτερο εδάφιο, και του άρθρου 235 ΕΚ, να επιστρέψει τα έξοδα για τη σύσταση τραπεζικής εγγυήσεως» (σκέψη 22 του δικογράφου της αγωγής).
- 30 Τέλος, η ενάγουσα δήλωσε, κατά την προφορική διαδικασία, ότι η αγωγή της στηρίζεται πράγματι επί δύο χωριστών και αυτοτελών νομικών βάσεων, συγκεκριμένα επί του άρθρου 233 ΕΚ, αφενός, και επί των συνδυασμένων διατάξεων του άρθρου 288 ΕΚ και του άρθρου 235 ΕΚ, αφετέρου.
- 31 Επιβάλλεται να τονισθεί, σχετικώς, ότι η Συνθήκη ΕΚ προβλέπει περιοριστικώς τα μέσα παροχής ενδίκου προστασίας μέσω των οποίων οι πολίτες δύνανται να προβάλλουν τα δικαιώματά τους (βλ., υπό αυτήν την έννοια, διάταξη του Δικαστηρίου της 21ης Οκτωβρίου 1982, 233/82, Κ. κατά Γερμανίας και Κοινοβουλίου, Συλλογή 1982, σ. 3637).
- 32 Δεδομένου ότι το άρθρο 233 ΕΚ δεν θεσπίζει μέσο παροχής ενδίκου προστασίας, δεν μπορεί να στηριχθεί επ' αυτού, αυτοτελώς, αίτημα, όπως το προβληθέν εν προκειμένω για επιστροφή των εξόδων συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως.
- 33 Τούτο, βεβαίως, δεν σημαίνει ότι ο πολίτης δεν έχει μέσα παροχής ενδίκου προστασίας στην περίπτωση που, κατά τη γνώμη του, δεν ελήφθησαν τα μέτρα που απαιτούνται για την εκτέλεση μιας αποφάσεως. Το Δικαστήριο έχει, σχετικώς, αποφανθεί ότι η απορρέουσα από το άρθρο 233 ΕΚ υποχρέωση μπορεί, μεταξύ άλλων, να εκπληρωθεί με τη χρήση των μέσων παροχής ενδίκου προστασίας που προβλέπει το άρθρο 230 ΕΚ και το άρθρο 232 ΕΚ (απόφαση του Δικαστηρίου της 26ης Απριλίου 1988, 97/86, 99/86, 193/86 και 215/86, Αστερίς κατά Επιτροπής, Συλλογή 1988, σ. 2181, σκέψεις 24, 32 και 33).

- 34 Στο πλαίσιο αυτό, ο κοινοτικός δικαστής δεν μπορεί να υποκαταστήσει την κοινοτική συνταγματική εξουσία προβαίνοντας σε τροποποίηση του συστήματος των μέσων παροχής ενδίκου προστασίας και των διαδικασιών που προβλέπει η Συνθήκη (απόφαση του Δικαστηρίου της 25ης Ιουλίου 2002, C-50/00 P, *Unión de Pequeños Agricultores κατά Συμβουλίου*, Συλλογή 2002, σ. I-6677, σκέψη 45· αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 27ης Ιουνίου 2000, T-172/98, T-175/98 έως T-177/98, *Salamanca κ.λπ. κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου*, Συλλογή 2000, σ. II-2487, σκέψη 75, και της 15ης Ιανουαρίου 2003, T-377/00, T-379/00, T-380/00, T-260/01 και T-272/01, *Philip Morris International κ.λπ. κατά Επιτροπής*, Συλλογή 2003, σ. II-1, σκέψη 124).
- 35 Το γεγονός ότι, όπως ισχυρίζεται η ενάγουσα, η εναγόμενη δεν είχε, στην προκειμένη περίπτωση, περιθώριο εκτιμήσεως, καθώς και ότι το Πρωτοδικείο αποφάνθηκε με την απόφασή του για το τσιμέντο ότι τα έξοδα για τη σύσταση τραπεζικής εγγυήσεως πρέπει να επιστραφούν, δεν επηρεάζει το ανωτέρω συμπέρασμα. Το ίδιο ισχύει για το επιχείρημα της ενάγουσας ότι το άρθρο 233 ΕΚ παρέχει «δικαίωμα αποζημίωσης» ή ότι μπορούν να χρησιμοποιηθούν άλλα μέσα παροχής ενδίκου προστασίας, πέραν της προσφυγής ακυρώσεως ή της προσφυγής κατά παραλείψεως, προς προάσπιση αυτών των δικαιωμάτων ή ότι έχει εφαρμογή η αρχή της οικονομίας της διαδικασίας.
- 36 Πράγματι, το μόνο ζήτημα που ανακύπτει στο πλαίσιο της ενστάσεως απαραδέκτου είναι αν το άρθρο 233 ΕΚ, αυτό καθ' εαυτό, συνιστά αυτοτελές μέσο παροχής ενδίκου προστασίας. Λαμβανομένων υπόψη των μέσων παροχής ενδίκου προστασίας που περιοριστικώς προβλέπει η Συνθήκη και η προπαρατεθείσα νομολογία, η απάντηση πρέπει να είναι αρνητική.
- 37 Επικουρικώς τονίζεται ότι το Πρωτοδικείο, στην απόφασή του για το τσιμέντο, δεν αποφάνθηκε, αντιθέτως προς όσα ισχυρίζεται η ενάγουσα, ότι πρέπει να επιστραφούν τα έξοδα συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως. Απλώς επισήμανε, στο πλαίσιο, εξάλλου, των υποθέσεων T-50/95 και T-51/95 στις οποίες δεν ήταν διάδικος η ενάγουσα, ότι «τα αιτήματα αυτά αφορούν στην πραγματικότητα την εκτέλεση της παρούσας αποφάσεως και ότι εναπόκειται στην Επιτροπή να λάβει τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση αυτή, σύμφωνα με το άρθρο 176 της Συνθήκης

ΕΚ (νυν άρθρο 233 ΕΚ)» (απόφαση του Πρωτοδικείου για το τσιμέντο, σκέψη 5118). Όπως προκύπτει από τη σκέψη αυτή, το Πρωτοδικείο δεν αποφάνθηκε ότι η Επιτροπή είναι υποχρεωμένη να επιστρέψει τα έξοδα συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως, δυνάμει του άρθρου 233 ΕΚ. Το Πρωτοδικείο απλώς επισήμανε ότι εναπόκειται στην Επιτροπή να λάβει τα μέτρα που απαιτούνται για την εκτέλεση της αποφάσεως. Επιβάλλεται, σχετικώς, να τονισθεί ότι το Πρωτοδικείο δεν μπορεί να υποκαταστήσει την Επιτροπή ορίζοντας τα μέτρα που αυτή οφείλει να λάβει στο πλαίσιο του άρθρου 233 ΕΚ (απόφαση του Πρωτοδικείου της 8ης Οκτωβρίου 1992, T-84/91, Meskens κατά Κοινοβουλίου, Συλλογή 1992, σ. II-2335, σκέψεις 78 και 79).

- 38 Πρέπει, επίσης, να τονισθεί ότι η παρούσα υπόθεση δεν είναι όμοια με εκείνη επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Corus UK κατά Επιτροπής, σκέψη 8 ανωτέρω. Στην απόφαση εκείνη το Πρωτοδικείο έκρινε (στη σκέψη 39) ότι το άρθρο 34 ΑΧ (το αντίστοιχο, για τη Συνθήκη ΕΚΑΧ, του άρθρου 233 ΕΚ) εγκαθιδρύει ειδικό μέσο παροχής ενδίκου προστασίας, διακριτό εκείνου που προβλέπει το κοινό σύστημα ευθύνης της Κοινότητας που εφαρμόζει το άρθρο 40 ΑΧ (το αντίστοιχο, για τη Συνθήκη ΕΚΑΧ, του άρθρου 288 ΕΚ), οσάκις η προβαλλόμενη ζημία προκύπτει από απόφαση της Επιτροπής ακυρωθείσα από τον κοινοτικό δικαστή.
- 39 Εντούτοις, το άρθρο 233 ΕΚ, που προβάλλεται στην παρούσα υπόθεση, έχει διαφορετικό περιεχόμενο από το άρθρο 34 ΑΧ. Κατά τη διάταξη αυτή, η Επιτροπή όχι μόνον είχε την υποχρέωση να λάβει τα κατάλληλα μέτρα για την δίκαιη αποκατάσταση της ζημίας η οποία προκύπτει από την ακυρωθείσα απόφαση ή σύσταση, αλλά η εκ μέρους της παράλειψη παρείχε τη δυνατότητα ασκήσεως αγωγής αποζημιώσεως ενώπιον του Δικαστηρίου. Συνεπώς, η λύση στην οποία κατέληξε το Πρωτοδικείο στην απόφαση Corus UK κατά Επιτροπής, σκέψη 8 ανωτέρω, δεν μπορεί να μεταφερθεί στην παρούσα.
- 40 Για όλους τους ανωτέρω λόγους, η αγωγή της ενάγουσας, καθόσον αυτή στηρίζεται στο άρθρο 233 ΕΚ, πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη.

— Επί του αιτήματος της ενάγουσας να ερμηνευθεί η αγωγή ως προσφυγή ακυρώσεως ή προσφυγή κατά παραλείψεως

:

41. Επιβάλλεται αρχικώς να τονισθεί ότι, στο εισαγωγικό μέρος του δικογράφου της αγωγής της, η ενάγουσα διευκρινίζει ότι αντικείμενο της παρούσας αγωγής είναι «αίτηση αποζημιώσεως». Εξάλλου, το αίτημα της αγωγής είναι «να υποχρεωθεί η Επιτροπή να καταβάλει στην ενάγουσα το ποσό των 139 002,21 ευρώ, αυξημένο κατά τους τόκους υπερημερίας με επιτόκιο 5,75 % ετησίως, από 15ης Απριλίου 2000». Εκ των στοιχείων αυτών προκύπτει σαφώς ότι αντικείμενο της διαφοράς είναι η αποζημίωση και όχι η ακύρωση μιας πράξεως ούτε η διαπίστωση παραλείψεως της εναγομένης.
42. Το άρθρο 21, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου, το οποίο εφαρμόζεται στις ενώπιον του Πρωτοδικείου διαδικασίες σύμφωνα με το άρθρο 53, πρώτο εδάφιο, του ως άνω Οργανισμού, ορίζει ότι «το Δικαστήριο επιλαμβάνεται κατόπιν προσφυγής που κατατίθεται στον Γραμματέα» και ότι «το έγγραφο της προσφυγής πρέπει να περιέχει το όνομα και την κατοικία του προσφεύγοντος την ιδιότητα του υπογράφοντος, τον διάδικο ή τους διαδίκους κατά των οποίων η προσφυγή στρέφεται, το αντικείμενο της διαφοράς, τα αιτήματα και συνοπτική έκθεση των επικαλουμένων λόγων».
43. Ομοίως, το άρθρο 44, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας προβλέπει ότι το δικόγραφο της προσφυγής που αναφέρεται στο άρθρο 21 του Οργανισμού του Δικαστηρίου περιέχει το αντικείμενο της διαφοράς και συνοπτική έκθεση των ισχυρισμών των οποίων γίνεται επίκληση.
44. Κατά πάγια νομολογία, τα στοιχεία αυτά πρέπει να είναι αρκούντως σαφή και ακριβή ώστε να μπορεί ο μεν καθού διάδικος (εναγόμενος) να προετοιμάσει την άμυνά του, το δε Πρωτοδικείο να αποφανθεί επί της προσφυγής (αγωγής), χωρίς να χρειάζεται ενδεχομένως άλλα στοιχεία. Προς εξασφάλιση της ασφάλειας δικαίου και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης, για να είναι παραδεκτή η προσφυγή (αγωγή) πρέπει όλα τα ουσιώδη πραγματικά και νομικά στοιχεία στα οποία στηρίζεται να

προκύπτουν, τουλάχιστον συνοπτικά, αλλά πάντως κατά τρόπον ομαλό και κατανοητό, από το ίδιο το δικόγραφο της προσφυγής (αγωγής) (απόφαση του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, T-348/94, Enso Española κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1875, σκέψη 143).

45 Επιπροσθέτως, κατά πάγια νομολογία, από τις συνδυασμένες διατάξεις των άρθρων 44, παράγραφος 1, και 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας προκύπτει ότι το αντικείμενο του αιτήματος πρέπει να καθορίζεται στο δικόγραφο. Αίτημα το οποίο διατυπώνεται για πρώτη φορά με το υπόμνημα απαντήσεως μεταβάλλει το αρχικό αντικείμενο του δικογράφου και πρέπει, κατά συνέπεια, να χαρακτηριστεί ως νέο αίτημα και, επομένως, να απορριφθεί ως απαράδεκτο (βλ. απόφαση του Πρωτοδικείου της 11ης Ιανουαρίου 2002, T-210/00, Biret και Cie κατά Συμβουλίου, Συλλογή 2002, σ. II-47, σκέψη 49, καθώς και την παρατιθέμενη εκεί νομολογία). Ο ίδιος συλλογισμός ισχύει και στην περίπτωση κατά την οποία το αρχικό αντικείμενο της προσφυγής τροποποιείται με τις παρατηρήσεις επί ενστάσεως απαραδέκτου.

46 Ενόψει των ανωτέρω στοιχείων και εφόσον η αγωγή είχε ως αποκλειστικό αντικείμενο την «αποζημίωση», το αίτημα της ενάγουσας να ερμηνευθεί η αγωγή της, καθόσον αυτή στηρίζεται στο άρθρο 233, πρώτο εδάφιο, ΕΚ, ως προσφυγή ακυρώσεως ή προσφυγή κατά παραλείψεως, πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτο.

Επί της παραγραφής του δικαιώματος ασκήσεως αγωγής αποζημιώσεως, δυνάμει του άρθρου 235 ΕΚ και του άρθρου 288, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ

Επιχειρήματα των διαδίκων

47 Η εναγόμενη αμφισβητεί, επίσης, για μέρος των εξόδων συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως στα οποία υποβλήθηκε η ενάγουσα, το παραδεκτό της στηριζομένης στο άρθρο 235 ΕΚ και στο άρθρο 288, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ αγωγής.

- 48 Λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 46 του Οργανισμού του Δικαστηρίου, η εναγόμενη ισχυρίζεται ότι το προβαλλόμενο δικαίωμα έχει παραγραφεί και ότι η αγωγή είναι απαράδεκτη, καθόσον αφορά τα προγενέστερα της 31ης Ιανουαρίου 1998 έξοδα συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως.
- 49 Εν προκειμένω, η πράξη η οποία θα μπορούσε ενδεχομένως να θεμελιώσει υποχρέωση αποζημιώσεως της ενάγουσας, δηλαδή η απόφαση της Επιτροπής για το τσιμέντο, εκδόθηκε στις 30 Νοεμβρίου 1994 και κοινοποιήθηκε στην ενάγουσα στις 3 Φεβρουαρίου 1995. Οι τραπεζικές εγγυήσεις συστήθηκαν στις 18 και 21 Απριλίου 1995, κατόπιν δε διαβιβάστηκαν στην Επιτροπή. Η καλυπτόμενη από την εγγύηση περίοδος άρχιζε από της εκπνοής της προθεσμίας πληρωμής, δηλαδή από τις 3 Μαΐου 1995. Εφόσον οι προϋποθέσεις θεμελιώσεως υποχρεώσεως αποζημιώσεως θα μπορούσαν, ενδεχομένως, να συντρέχουν, κατά την εναγόμενη, από αυτήν την ημερομηνία, η 3η Μαΐου 1995 θα πρέπει να ληφθεί ως ημερομηνία ενάρξεως της προθεσμίας παραγραφής.
- 50 Η εναγόμενη δέχεται ότι, εν προκειμένω, η ζημία δεν ήταν στιγμιαία, αλλά διαρκής, εξικνούμενη μέχρι της λήξεως των τραπεζικών εγγυήσεων. Συνεπώς, η προβλεπόμενη στο άρθρο 46 του Οργανισμού του Δικαστηρίου παραγραφή εφαρμόζεται για την περίοδο την προγενέστερη των πέντε ετών από της ημερομηνίας της πράξεως διακοπής της παραγραφής, χωρίς να επηρεάζει τα δικαιώματα που γεννήθηκαν κατά τη διάρκεια των μεταγενεστέρων περιόδων.
- 51 Εν προκειμένω, η εναγόμενη υποστηρίζει ότι η ενάγουσα, με την από 5 Απριλίου 2002 επιστολή της, της ζήτησε πράγματι να της επιστρέψει τα έξοδα για σύσταση τραπεζικής εγγυήσεως, επικαλούμενη το άρθρο 288, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ, χωρίς όμως, όπως επιβάλλει το άρθρο 46, τρίτη περίοδος, του Οργανισμού του Δικαστηρίου, να ασκήσει στη συνέχεια αγωγή εντός της τασσομένης από το άρθρο 230 ΕΚ προθεσμίας.
- 52 Η εναγόμενη καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η παραγραφή διεκόπη με την κατάθεση του δικογράφου της προσφυγής, στις 31 Ιανουαρίου 2003, και ότι τα δικαιώματα που αφορούν τα έξοδα συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως τα προγενέστερα της 31ης Ιανουαρίου 1998 έχουν, κατά συνέπεια, παραγραφεί.

- 53 Η ενάγουσα υποστηρίζει, αντιθέτως, ότι η προθεσμία παραγραφής του αιτήματος επιστροφής των εξόδων συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως άρχισε να τρέχει από της εκδόσεως της αποφάσεως του Πρωτοδικείου για το τσιμέντο. Επικαλούμενη, μεταξύ άλλων, την απόφαση του Δικαστηρίου της 27ης Ιανουαρίου 1982, 256/80, 257/80, 265/80, 267/80 και 5/81, Birra Wührer κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (Συλλογή 1982, σ. 85, σκέψεις 10 έως 12), υποστηρίζει ότι από της εκδόσεως της αποφάσεως του Δικαστηρίου συντρέχουν οι προϋποθέσεις από τις οποίες εξαρτάται η υποχρέωση αποζημιώσεως.
- 54 Κατά την ενάγουσα, το κρίσιμο στοιχείο για τη θεμελίωση δικαιώματος αποζημιώσεως δεν είναι, ο απλώς παράνομος χαρακτήρας της αποφάσεως με την οποία επιβλήθηκε το πρόστιμο, αλλά η δικαστική ακύρωσή της, δεδομένου ότι όσο η απόφαση ήταν ισχυρή, υπήρχε νομική βάση για τη σύσταση των τραπεζικών εγγυήσεων. Εφόσον η προσφυγή ακυρώσεως της αποφάσεως με την οποία επιβλήθηκε το πρόστιμο δεν έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα, η υποχρέωση που επιβλήθηκε με το διατακτικό της αποφάσεως της Επιτροπής για το τσιμέντο εξακολουθούσε να ισχύει καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας.
- 55 Κατά την ενάγουσα, μία διαφορετική προσέγγιση θα ερχόταν σε αντίθεση με την αρχή της οικονομίας της διαδικασίας, καθόσον θα επέβαλε να ασκηθεί, επίσης, παραλλήλως προς την προσφυγή ακυρώσεως της αποφάσεως με την οποία επιβλήθηκε το πρόστιμο, αγωγή αποζημιώσεως με αίτημα την επιστροφή των εξόδων συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως. Προς αποφυγή του ενδεχομένου εκδόσεως διαφορετικών αποφάσεων ως προς τη νομιμότητα της προσβαλλομένης διοικητικής αποφάσεως, το Πρωτοδικείο δεν θα μπορούσε να αποφανθεί επί της αγωγής αποζημιώσεως παρά μόνον κατόπιν της εκδόσεως της αποφάσεως επί της προσφυγής ακυρώσεως, η δε εκδίκαση της αγωγής αποζημιώσεως θα έπρεπε, έως τότε, να ανασταλεί.
- 56 Επιπροσθέτως, η ενάγουσα υποστηρίζει ότι η έκταση της ζημίας απετέλεσε συνάρτηση της διάρκειας της προσφυγής ακυρώσεως. Συνεπώς, δεν συντρέχει, εν προκειμένω, διαδοχική ζημία.

- 57 Τέλος, η ενάγουσα υποστηρίζει ότι η άποψη που προβάλλει η εναγόμενη θα οδηγούσε στο συμπέρασμα ότι η προθεσμία παραγραφής του δικαιώματος επιστροφής των εξόδων συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως θα εξακολουθούσε να τρέχει κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ακυρώσεως. Συνεπώς, η εναγόμενη θα μπορούσε να αποφύγει την προβολή αιτημάτων αποζημιώσεως επιδιώκουσα, διά της ασκήσεως αναιρέσεως, να καταστεί η ακυρωτική απόφαση εκτελεστή το αργότερο δυνατόν.
- 58 Η ενάγουσα καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η προθεσμία παραγραφής άρχισε να τρέχει από τον Μάρτιο 2000 και διεκόπη με την άσκηση της αγωγής στις 31 Ιανουαρίου 2003, δηλαδή πριν από την εκπνοή της προθεσμίας παραγραφής, σύμφωνα με το άρθρο 46 του Οργανισμού του Δικαστηρίου.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 59 Κατά τη νομολογία, η προθεσμία παραγραφής αξιώσεως λόγω εξωσυμβατικής ευθύνης της Κοινότητας δεν μπορεί να αρχίσει πριν πληρωθούν όλες οι προϋποθέσεις από τις οποίες εξαρτάται η υποχρέωση αποζημιώσεως (απόφαση του Πρωτοδικείου της 11ης Ιανουαρίου 2002, T-174/00, Biret International κατά Συμβουλίου, Συλλογή 2002, σ. ΙΙ-17, σκέψη 38).
- 60 Εν προκειμένω, η προβαλλόμενη ζημία της ενάγουσας επήλθε από της συστάσεως των τραπεζικών εγγυήσεων. Από τα παραρτήματα 2 και 3 του δικογράφου της αγωγής προκύπτει, σχετικώς, ότι η τραπεζική εγγύηση της Alsen Breitenburg συστήθηκε από τις 3 Μαΐου 1995 μέχρι τις 2 Μαΐου 2000 στην Berenberg Bank, η δε τραπεζική εγγύηση της Nordcement από τις 18 Απριλίου 1995 μέχρι τις 3 Μαΐου 2000 στην Deutsche Bank. Οι τράπεζες αυτές εισέπραξαν, κατόπιν αυτού, τα έξοδα, τα οποία υπολογίστηκαν βάσει ετήσιας προμήθειας αντιπροσωπεύουσας ποσοστό των εγγυημένων ποσών (0,45 % για την Berenberg Bank και 0,375 % για την Deutsche Bank).

- 61 Συνεπώς, τα καταβλητέα στις τράπεζες ποσά ήταν ανάλογα του αριθμού των ημερών ισχύος των τραπεζικών εγγυήσεων. Ο υπολογισμός αυτός των εξόδων συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως προκύπτει από το παράρτημα 2 του δικογράφου της αγωγής, καθόσον η Berenberg Bank υπολόγισε τα έξοδα αναλόγως του αριθμού των συμπληρωθεισών ημερών. Η ενάγουσα επιβεβαίωσε, κατά την προφορική διαδικασία, ότι τα έξοδα συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως αυξάνονταν με την πάροδο των ημερών.
- 62 Επιπροσθέτως, πρέπει να τονισθεί ότι τα έξοδα για τις ήδη συμπληρωθείσες ημέρες έπρεπε να καταβληθούν στις τράπεζες, ανεξαρτήτως της τελικής εκβάσεως της προσφυγής ακυρώσεως.
- 63 Εφόσον θεωρούσε ότι η απόφαση της Επιτροπής για το τσιμέντο ήταν παράνομη (όπως επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι κατέθεσε προσφυγή ακυρώσεως), η ενάγουσα μπορούσε να θέσει ζήτημα εξωσυμβατικής ευθύνης της Κοινότητας ήδη από της συστάσεως των τραπεζικών εγγυήσεων. Μπορούσε, στο πλαίσιο αυτό, να επικαλεστεί μελλοντική, αλλά βέβαιη και προσδιορίσιμη ζημία (δηλαδή τα καταβλητέα έξοδα συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως), εφόσον η ζημία αυτή μπορούσε να προβλεφθεί με επαρκή βεβαιότητα (βλ., ως προς τη δυνατότητα προβολής μελλοντικής ζημίας, μεταξύ άλλων, την απόφαση του Δικαστηρίου της 2ας Ιουνίου 1976, 56/74 έως 60/74, Kamppfmeyer κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1976, σ. 291, σκέψη 6, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 8ης Ιουνίου 2000, T-79/96, T-260/97 και T-117/98, Camar και Tico κατά Επιτροπής και Συμβουλίου, Συλλογή 2000, σ. II-2193, σκέψεις 192 και 207).
- 64 Αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η ενάγουσα, η ακύρωση της αποφάσεως της Επιτροπής για το τσιμέντο δεν αποτελούσε προϋπόθεση για την έναρξη της προθεσμίας παραγραφής της αξιώσεως για αποζημίωση. Το Πρωτοδικείο έχει ήδη αποφανθεί ότι το γεγονός ότι ο ενάγων έκρινε ότι δεν διέθετε ακόμη το σύνολο των στοιχείων που θα του επέτρεπαν να αποδείξει επαρκώς κατά νόμο την ευθύνη της Κοινότητας στο πλαίσιο δικαστικής διαδικασίας δεν κωλύει, πάντως, τη συνέχιση της ροής της προθεσμίας παραγραφής. Πράγματι, σε μια τέτοια περίπτωση θα εδημιουργείτο σύγχυση μεταξύ του διαδικαστικού κριτηρίου ως προς την έναρξη της προθεσμίας παραγραφής και τη διαπίστωση της συνδρομής των προϋποθέσεων ευθύνης, η οποία, τελικώς, θα μπορούσε να επιλυθεί μόνον από το δικαστήριο το

οποίο επιλαμβάνεται προκειμένου να αποφανθεί οριστικά επί της ουσίας της διαφοράς (διάταξη του Πρωτοδικείου της 17ης Ιανουαρίου 2001, T-124/99, Autosalone Ispra dei Fratelli Rossi κατά Επιτροπής, Συλλογή 2001, σ. II-53, σκέψη 24).

- 65 Εν προκειμένω, ενδεχόμενη παραβίαση του κοινοτικού δικαίου υφίσταται από της εκδόσεως της αποφάσεως της Επιτροπής για το τσιμέντο. Από της κοινοποιήσεως της αποφάσεως αυτής στην ενάγουσα, ενημερώθηκε αυτή επισήμως, από πραγματικής και νομικής απόψεως. Από του ίδιου χρονικού σημείου, η απόφαση της Επιτροπής για το τσιμέντο άρχισε να παράγει έννομες συνέπειες έναντι της ενάγουσας. Επομένως, από της ημερομηνίας αυτής η ενάγουσα. είχε τη δυνατότητα να προβάλει παραβίαση του κοινοτικού δικαίου.
- 66 Διαφορετική προσέγγιση θα κατέληγε σε αμφισβήτηση της αυτοτέλειας της αγωγής αποζημιώσεως σε σχέση με τα άλλα μέσα παροχής ενδίκου προστασίας, ιδίως σε σχέση με την προσφυγή ακυρώσεως (βλ., σχετικά με την αυτοτέλεια της αγωγής αποζημιώσεως, απόφαση του Πρωτοδικείου της 10ης Απριλίου 2002, T-209/00, Lamberts κατά Διαμεσολαβητή, Συλλογή 2002, σ. II-2203, σκέψη 58, και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 67 Τα επιχειρήματα που προέβαλε η ενάγουσα αναφορικά με την αρχή της οικονομίας της διαδικασίας, είναι, από αυτής της απόψεως, αλυσιτελή. Πράγματι, καίτοι η αρχή αυτή μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να απαλλάξει έναν πολίτη από την υποχρέωση ασκήσεως νέας προσφυγής, στην περίπτωση που μία νέα απόφαση αντικαθιστά την προσβαλλόμενη απόφαση [απόφαση του Πρωτοδικείου της 10ης Οκτωβρίου 2001, T-111/00, British American Tobacco International (Investments) κατά Επιτροπής, Συλλογή 2001, σ. II-2997, σκέψη 22], δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την αμφισβήτηση των κανόνων που διέπουν την παραγραφή της αξιώσεως για αποζημίωση. Αυτή, όμως, θα είναι η συνέπεια σε περίπτωση που γίνει δεκτή η άποψη της ενάγουσας.
- 68 Λαμβανομένων υπόψη όλων αυτών των στοιχείων, επιβάλλεται να κριθεί ότι η προθεσμία παραγραφής της αξιώσεως για αποζημίωση λόγω εξωσυμβατικής ευθύνης άρχισε να τρέχει, εν προκειμένω, από της συστάσεως, εκ μέρους των οικείων εταιρειών, των τραπεζικών εγγυήσεων, δηλαδή από 3ης Μαΐου 1995 για την Alsen Breitenburg και από 18ης Απριλίου 1995 για τη Nordcement.

- 69 Εντούτοις, πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη ότι η προβαλλόμενη στην παρούσα υπόθεση ζημία δεν ήταν στιγμιαία αλλά διαρκής. Πράγματι, όπως τονίστηκε ανωτέρω, τα έξοδα υπολογίστηκαν αναλόγως του αριθμού των ημερών κατά τις οποίες θα ίσχυαν οι τραπεζικές εγγυήσεις. Εξάλλου, την άποψη αυτή επιβεβαίωσε η ενάγουσα κατά την προφορική διαδικασία. Συνεπώς, η προβαλλόμενη ζημία μετεβάλλετο από ημέρας σε ημέρα και είχε διαρκή χαρακτήρα.
- 70 Σε μια τέτοια περίπτωση, η κατά το άρθρο 46 του Οργανισμού του Δικαστηρίου παραγραφή εφαρμόζεται, σε σχέση με την ημερομηνία της πράξεως με την οποία διεκόπη η παραγραφή, για την περίοδο που προηγείται πλέον των πέντε ετών από την ημερομηνία αυτή, χωρίς να επηρεάζει τα δικαιώματα που γεννήθηκαν κατά τη διάρκεια μεταγενέστερων περιόδων (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 16ης Απριλίου 1997, T-20/94, Hartmann κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. II-595, σκέψη 132· Biret International κατά Συμβουλίου, σκέψη 59 ανωτέρω, σκέψη 41, και διάταξη του Πρωτοδικείου της 19ης Σεπτεμβρίου 2001, T-332/99, Jestädt κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, Συλλογή 2001, σ. II-2561, σκέψεις 44 και 45).
- 71 Στο πλαίσιο αυτό, κατά το άρθρο 46 του Οργανισμού του Δικαστηρίου, πράξη διακόπτουσα την παραγραφή είναι είτε το δικόγραφο της αγωγής που κατατέθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου, είτε η προηγούμενη αίτηση που ο ζημιωθείς δύναται να υποβάλει στο οικείο όργανο. Στη δεύτερη αυτή περίπτωση, η αγωγή πρέπει να ασκηθεί εντός της προθεσμίας των δύο μηνών που προβλέπει το άρθρο 230 ΕΚ, ενώ έχουν ενδεχομένως εφαρμογή οι διατάξεις του άρθρου 232, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ.
- 72 Εν προκειμένω, με μία πρώτη επιστολή, της 28ης Σεπτεμβρίου 2001, δυνάμει του άρθρου 91 του Κανονισμού Διαδικασίας, η ενάγουσα ζήτησε από την εναγόμενη να της επιστρέψει τα έξοδα που προέκυψαν από τη σύσταση τραπεζικών εγγυήσεων. Επανάλαβε το αίτημά της με επιστολή της 5ης Απριλίου 2002, επικαλούμενη αυτή τη φορά, το άρθρο 288, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ.
- 73 Εντούτοις, κατόπιν των δύο αυτών αιτήσεων, η ενάγουσα δεν άσκησε, όπως επιβάλλει το άρθρο 46, τρίτη περίοδος, του Οργανισμού του Δικαστηρίου, αγωγή, εντός της τασσομένης από το άρθρο 230 ΕΚ προθεσμίας. Συνεπώς, οι επιστολές αυτές δεν συνιστούν πράξεις διακόπτουσες την παραγραφή, κατά την έννοια του άρθρου 46 του Οργανισμού του Δικαστηρίου.

- 74 Για όλους τους λόγους αυτούς και λαμβανομένου υπόψη ότι η παρούσα αγωγή ασκήθηκε στις 31 Ιανουαρίου 2003, πρέπει αυτή να απορριφθεί ως απαράδεκτη καθόσον αφορά τα έξοδα τραπεζικής εγγυήσεως στα οποία υποβλήθηκε η ενάγουσα πέντε έτη προ της ημερομηνίας αυτής, δηλαδή προ της 31ης Ιανουαρίου 1998.

Επί της ουσίας

- 75 Εφόσον η αγωγή απορρίφθηκε ως απαράδεκτη, καθόσον στηρίζεται στο άρθρο 233 ΕΚ, η επί της ουσίας εξέταση του Πρωτοδικείου θα περιοριστεί στα επιχειρήματα που προέβαλε η ενάγουσα δυνάμει του άρθρου 288, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ και του άρθρου 235 ΕΚ. Επιπροσθέτως, εφόσον η αγωγή αποζημιώσεως απορρίφθηκε, επίσης, ως απαράδεκτη όσον αφορά τα έξοδα συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως που ανάγονται στην προ της 31ης Ιανουαρίου 1998 περίοδο, η επί της ουσίας εξέταση αφορά μόνον τα έξοδα που ανάγονται στη μετά την ως άνω ημερομηνία περίοδο.

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 76 Όσον αφορά τον παράνομο χαρακτήρα της αποφάσεως της Επιτροπής για το τσιμέντο, την οποία ακύρωσε το Πρωτοδικείο, η ενάγουσα ισχυρίζεται ότι η απόφαση αυτή βαρύνεται με πλημμέλεια θεμελιώνουσα ευθύνη της Κοινότητας. Υπογραμμίζει ότι η απόφαση αυτή ακυρώθηκε μερικώς, επειδή η εναγόμενη δεν απέδειξε την εκ μέρους της ενάγουσας παράβαση του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΚ ή τη συμμετοχή της σε συμφωνίες περιορίζουσες τον ανταγωνισμό. Κατά συνέπεια, η ενάγουσα υποστηρίζει ότι, εν προκειμένω, η Επιτροπή υπέπεσε σε σοβαρό πταίσμα.
- 77 Η ενάγουσα διευκρινίζει ότι η εναγόμενη δεν είχε εξουσία εκτιμήσεως όσον αφορά την έκδοση της αποφάσεώς της για το τσιμέντο. Επικαλούμενη την απόφαση του Δικαστηρίου της 10ης Ιουλίου 2003, C-472/00 P, Επιτροπή κατά Fresh Marine

(Συλλογή 2003, σ. I-7541), υποστηρίζει ότι αρκεί, επομένως, η απλή παραβίαση του κοινοτικού δικαίου προς θεμελίωση της υπάρξεως «κατάφωρης παραβιάσεως». Σύμφωνα με την απόφαση του Πρωτοδικείου για το τσιμέντο, η εναγόμενη δεν όφειλε, εν προκειμένω, να επιβάλει πρόστιμο, πράγμα που περιορίζει συνολικώς την εξουσία της εκτιμήσεως. Εξάλλου, η παρούσα υπόθεση, διαφέρει από την υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Cogus UK κατά Επιτροπής, σκέψη 8 ανωτέρω, όπου το ζήτημα που εξετάστηκε είναι αν η Επιτροπή είχε ασκήσει ορθώς την εξουσία της εκτιμήσεως κατά τον προσδιορισμό του ύψους του προστίμου. Η ενάγουσα καταλήγει στο συμπέρασμα ότι, στην παρούσα υπόθεση, ο παράνομος χαρακτήρας της αποφάσεως με την οποία επιβλήθηκε το πρόστιμο αρκεί να θεμελιώσει την ευθύνη της Κοινότητας.

78 Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, ο προσδιορισμός του πολύπλοκου χαρακτήρα της υποθέσεως στερείται σημασίας. Εν πάση περιπτώσει, επιβάλλεται να εξεταστεί η συγκεκριμένη κατάσταση της ενάγουσας. Εφόσον το Πρωτοδικείο έκρινε ότι δεν προσκομίστηκαν, εν προκειμένω, επαρκείς αποδείξεις, η κατάσταση της ενάγουσας δεν μπορεί να θεωρηθεί ως περίπλοκη. Εν πάση περιπτώσει, συντρέχει σοβαρή αθέτηση της υποχρέωσης της Επιτροπής για επιμέλεια.

79 Τέλος, η ενάγουσα επισημαίνει ότι η συνεργασία ή μη των άλλων επιχειρήσεων στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας, ουδόλως δύναται να είναι βλαπτική για την ίδια. Εξάλλου, τα έξοδα συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως πρέπει να επιστραφούν δυνάμει της αρχής της εντιμότητας.

80 Όσον αφορά τον αιτιώδη σύνδεσμο, η ενάγουσα διευκρινίζει ότι η απόφαση της Επιτροπής για το τσιμέντο της προκάλεσε απευθείας ζημία, συγκεκριμένα τα έξοδα συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως. Επισημαίνει ότι η ζημία αυτή δεν οφείλεται σε μια ελεύθερη απόφασή της και ότι, σε περίπτωση απορρίψεως της προσφυγής της ακυρώσεως, θα υφίστατο ζημία είτε λόγω των καταβληθέντων τόκων, είτε λόγω των καταβλητέων εξόδων για τη σύσταση τραπεζικής εγγυήσεως. Η ενάγουσα διευκρινίζει, επίσης, ότι, αν η σύσταση τραπεζικής εγγυήσεως δεν είχε τις ίδιες έννομες συνέπειες με την άμεση καταβολή του προστίμου, δεν θα συνιστούσε πράγματι μία εναλλακτική λύση για τις επιχειρήσεις.

- 81 Όσον αφορά τη ζημία, η ενάγουσα επισυνάπτει στο δικόγραφο της αγωγής της δύο τραπεζικά εκκαθαριστικά σημειώματα που αφορούν συνολικό ποσό 139 002,21 ευρώ. Ζητεί, επίσης, να υποχρεωθεί η Επιτροπή να καταβάλει τόκους υπερημερίας, (ύψους 5,75%), αρχής γενομένης ένα μήνα μετά την έκδοση της αποφάσεως του Πρωτοδικείου για το τσιμέντο, δηλαδή από 15ης Απριλίου 2000.
- 82 Η εναγόμενη υποστηρίζει ότι η ενάγουσα παρερμηνεύει την απόφαση Επιτροπής κατά Fresh Marine, σκέψη 77 ανωτέρω. Το Δικαστήριο υπογράμμισε απλώς στην υπόθεση αυτή, ότι η απλή παραβίαση του κοινοτικού δικαίου «μπορεί» να θεωρηθεί επαρκής προς θεμελίωση περιπτώσεως κατάφωρης παραβιάσεως. Το αποφασιστικό κριτήριο είναι ο πρόδηλος και σοβαρός χαρακτήρας του διαπραχθέντος πταίσματος, επιβάλλεται δε να εξεταστούν, επίσης, κατά την άποψη της εναγόμενης, όλα εκείνα τα στοιχεία που μπορούν να προσδιορίσουν τη σοβαρότητα του διαπραχθέντος από την Επιτροπή πταίσματος.
- 83 Στην προκειμένη περίπτωση, η εναγόμενη υποστηρίζει ότι η απόφαση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση του Πρωτοδικείου για το τσιμέντο ήταν ιδιαιτέρως περίπλοκη. Η παράβαση είχε πολλές πτυχές, εμπλεκόταν σημαντικό μέρος της ευρωπαϊκής βιομηχανίας και ήταν ιδιαιτέρως μεγάλος ο αριθμός των συμμετεχόντων και, κατά συνέπεια, των αποδεκτών της αποφάσεως. Εξάλλου, η σύμπραξη κρατήθηκε μυστική και, κατά τη διάρκεια της έρευνας, καμία από τις επιχειρήσεις δεν συνεργάστηκε πέραν των όσων προβλέπουν οι κανόνες περί των εξουσιών έρευνας.
- 84 Όσον αφορά τον αιτιώδη σύνδεσμο, η εναγόμενη υποστηρίζει ότι, αντιθέτως προς την καταβολή ενός προστίμου, η σύσταση τραπεζικής εγγυήσεως δεν είναι υποχρεωτική. Κατά συνέπεια, υποστηρίζει ότι δεν υφίσταται άμεσος αιτιώδης σύνδεσμος, κατά την έννοια της νομολογίας, μεταξύ του ενδεχομένου πταίσματος της Επιτροπής και της προβαλλόμενης ζημίας.
- 85 Όσον αφορά τη ζημία, η εναγόμενη διευκρινίζει ότι, αναφορικά με τους αιτουμένους τόκους, κατά την ημερομηνία της 15ης Απριλίου 2000 (την οποία προτείνει η ενάγουσα ως ημερομηνία ενάρξεως των τόκων υπερημερίας), δεν γνώριζε τις

απαιτήσεις της ενάγουσας ούτε το αιτούμενο ποσό. Όσον αφορά την από 5 Απριλίου 2002 επιστολή της ενάγουσας, δεν ακολούθησε μετά απ' αυτήν κατάθεση δικογράφου αγωγής εντός των προβλεπομένων από το άρθρο 46, δεύτερη περίοδος, του Οργανισμού του Δικαστηρίου προθεσμιών. Κατά συνέπεια, η εναγόμενη υποστηρίζει ότι δεν υφίσταται δικαίωμα για τόκους υπερημερίας, εν πάση περιπτώσει, παρά μόνον μετά την κατάθεση της παρούσας αγωγής, δηλαδή μετά τις 31 Ιανουαρίου 2003. Τέλος, όσον αφορά το επιτόκιο των αιτουμένων τόκων, η εναγόμενη υποστηρίζει ότι το επιτόκιο που εφάρμοζε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα για τις κυριότερες πράξεις αναχρηματοδότησεως, στις 31 Ιανουαρίου 2003, ανερχόταν σε 2,75 %. Η κατά δύο μονάδες αύξηση του επιτοκίου σύμφωνα με την απόφαση *Comus UK* κατά Επιτροπής, σκέψη 8 ανωτέρω, καταλήγει σε επιτόκιο 4,75 % και όχι 5,75 %, όπως υποστηρίζει η ενάγουσα.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 86 Από πάγια νομολογία προκύπτει ότι η στοιχειοθέτηση ευθύνης της Κοινότητας βάσει του άρθρου 288, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ, εξαρτάται από τη συνδρομή ενός συνόλου προϋποθέσεων όσον αφορά τον παράνομο χαρακτήρα της προσαπτομένης στο κοινοτικό όργανο ενέργειας, το υποστατό της ζημίας και την ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας μεταξύ ενέργειας και προβαλλόμενης ζημίας (απόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Σεπτεμβρίου 1982, 26/81, *Oleifici Mediterranei* κατά ΕΟΚ, Συλλογή 1982, σ. 3057, σκέψη 16, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 16ης Οκτωβρίου 1996, T-336/94, *Efisol* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. II-1343, σκέψη 30).

Επί της προϋποθέσεως που αφορά τον παράνομο χαρακτήρα της προσαπτομένης συμπεριφοράς

- 87 Όσον αφορά την προϋπόθεση του παράνομου χαρακτήρα της προσαπτομένης συμπεριφοράς, απαιτείται, κατά τη νομολογία, να αποδειχθεί κατάφωρη παράβαση κανόνα δικαίου παρέχοντος δικαιώματα στους ιδιώτες. Επιβάλλεται, σχετικώς, να τονισθεί ότι το σύστημα που διαμόρφωσε το Δικαστήριο ως προς την εξωσυμβατική ευθύνη της Κοινότητας λαμβάνει, ιδίως, υπόψη την πολυπλοκότητα των προς ρύθμιση καταστάσεων, τις δυσχέρειες εφαρμογής ή ερμηνείας των διατάξεων και,

ειδικότερα, τα περιθώρια εκτιμήσεως που διαθέτει η εκδίδουσα την αμφισβητούμενη πράξη αρχή. Το αποφασιστικό κριτήριο προκειμένου να κριθεί αν είναι κατάφωρη η συγκεκριμένη παράβαση του κοινοτικού δικαίου είναι αν συντρέχει, εκ μέρους του οικείου κοινοτικού οργάνου, πρόδηλη και σοβαρή υπέρβαση των ορίων της διακριτικής του ευχέρειας. Όταν το κοινοτικό αυτό όργανο δεν διαθέτει παρά αισθητά μειωμένο ή και ανύπαρκτο περιθώριο εκτιμήσεως, η απλή παραβίαση του κοινοτικού δικαίου μπορεί να αρκεί προς απόδειξη της υπέρβασης κατάφωρης παραβάσεως (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 4ης Ιουλίου 2000, C-352/98 P, Bergaderm και Goupil κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-5291, σκέψεις 40 και 42 έως 44 της 10ης Δεκεμβρίου 2002, C-312/00 P, Επιτροπή κατά Camar και Tico, Συλλογή 2002, σ. I-11355, σκέψεις 52 έως 55, και Επιτροπή κατά Fresh Marine, σκέψη 77 ανωτέρω, σκέψεις 24 έως 26).

— Αναφορικά με το πραγματικό και νομικό πλαίσιο της αποφάσεως της Επιτροπής για το τσιμέντο

88 Επιβάλλεται να τονισθεί, πρώτον, ότι η απόφαση της Επιτροπής για το τσιμέντο όριζε, στο άρθρο 1 αυτής, ότι ορισμένες ενώσεις, όμιλοι και επιχειρήσεις (περιλαμβανομένης της ενάγουσας) παρέβησαν το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ, μετέχουσες σε συμφωνία (καλούμενη «συμφωνία Cembureau» εκ της ονομασίας της Ευρωπαϊκής Ενώσεως Τσιμέντου) με αντικείμενο τον σεβασμό των εγχώριων αγορών και τη ρύθμιση των μεταφορών τσιμέντου από τη μία χώρα στην άλλη. Η ένωση Cembureau περιελάμβανε άμεσα και έμμεσα μέλη. Οι επιχειρήσεις από τη συγχώνευση των οποίων προήλθε η ενάγουσα ανήκαν στη δεύτερη αυτή κατηγορία (βλ., ιδίως, σκέψη 1440 της αποφάσεως του Πρωτοδικείου για το τσιμέντο). Στο πλαίσιο αυτό και προκειμένου περί των εμμέσων μελών της Cembureau, το άρθρο 1 της αποφάσεως της Επιτροπής για το τσιμέντο αφορούσε τις επιχειρήσεις (περιλαμβανομένης, συνεπώς, της ενάγουσας) οι οποίες είχαν υποδηλώσει την προσχώρησή τους στη συμφωνία Cembureau διά της συμμετοχής τους σε μέτρο εφαρμογής αυτής της συμφωνίας (σκέψη 4076 της αποφάσεως του Πρωτοδικείου για το τσιμέντο).

89 Συναφώς, το άρθρο 5 της αποφάσεως της Επιτροπής για το τσιμέντο κατέληγε στο συμπέρασμα ότι ορισμένες ενώσεις, όμιλοι και επιχειρήσεις (περιλαμβανομένης της ενάγουσας) παρέβησαν το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ, μετέχουσες, στο πλαίσιο της European Cement Export Committee (στο εξής: ECEC), σε εναρμονισμένες πρακτικές σκοπούσες στην αποτροπή διεισδύσεων ανταγωνιστών στις αντίστοιχες εθνικές αγορές της Κοινότητας.

- 90 Για τους λόγους αυτούς, κατά το άρθρο 9 της αποφάσεως της Επιτροπής για το τσιμέντο, επιβλήθηκαν πρόστιμα ύψους 3,841 εκατομμυρίων και 1,85 εκατομμυρίων ευρώ, αντιστοίχως, στις Alsen Breitenburg και Nordcement (από τη συγχώνευση των δύο προήλθε η ενάγουσα).
- 91 Πάντως, το Πρωτοδικείο αποφάνθηκε ότι τα αποδεικτικά στοιχεία που περιέχονται στην απόφαση της Επιτροπής για το τσιμέντο, ακόμα και θεωρούμενα στο σύνολό τους, δεν αποδεικνύουν ότι τα μέλη της ECEC, στο πλαίσιο της συνεργασίας τους στους κόλπους της εν λόγω επιτροπής εξαγωγών, αποσκοπούσαν στη διοχέτευση των πλεονασμάτων της παραγωγής τους προκειμένου να ενισχύσουν τον κανόνα του σεβασμού των εγχωρίων αγορών (σκέψη 3849 της αποφάσεως του Πρωτοδικείου για το τσιμέντο).
- 92 Στο μέτρο που οι δραστηριότητες στους κόλπους της ECEC θεωρήθηκαν, στο άρθρο 5 της αποφάσεως της Επιτροπής για το τσιμέντο, ότι συνιστούν παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ, καθόσον αποσκοπούσαν στην αποτροπή διεισδύσεων ανταγωνιστών στις αντίστοιχες εθνικές αγορές της Κοινότητας, το Πρωτοδικείο αποφάσισε να ακυρώσει το άρθρο 5 της αποφάσεως της Επιτροπής για το τσιμέντο (σκέψη 3850 και σημεία 16 και 17 του διατακτικού της εν λόγω αποφάσεως).
- 93 Επιπροσθέτως, εφόσον δεν αποδείχθηκε ότι οι ενέργειες τις οποίες διαπιστώνει το άρθρο 5 της αποφάσεως της Επιτροπής για το τσιμέντο επιδίωκαν τον ίδιο σκοπό με την απόφαση Cembureau, το Πρωτοδικείο αποφάνθηκε ότι οι ενέργειες αυτές δεν μπορούν να θεωρηθούν ως συστατικά στοιχεία της κατά το άρθρο 1 της αποφάσεως της Επιτροπής για το τσιμέντο παραβάσεως (σκέψη 4058 της αποφάσεως του Πρωτοδικείου για το τσιμέντο). Κατά συνέπεια, το Πρωτοδικείο αποφάσισε να ακυρώσει, επίσης, καθόσον αφορά την ενάγουσα, το άρθρο 1 της αποφάσεως της Επιτροπής για το τσιμέντο (σκέψεις 4074 έως 4079 και σημεία 16 και 17 του διατακτικού της αποφάσεως του Πρωτοδικείου για το τσιμέντο).
- 94 Συνελπώς, το άρθρο 9 της αποφάσεως της Επιτροπής για το τσιμέντο, με το οποίο είχαν επιβληθεί τα πρόστιμα στην Alsen Breitenburg και Nordcement, ακυρώθηκε επίσης (σκέψη 4718 και σημεία 16 και 17 του διατακτικού της αποφάσεως του Πρωτοδικείου για το τσιμέντο).

— Αναφορικά με την εξουσία εκτιμήσεως της Επιτροπής

- 95 Υπενθυμίζεται ότι ο κοινοτικός δικαστής ασκεί γενικώς πλήρη έλεγχο ως προς το αν συντρέχουν ή όχι οι προϋποθέσεις της εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ. Μόνον όταν ασκεί έλεγχο των περίπλοκων εκτιμήσεων οικονομικής φύσεως που εκφέρει η Επιτροπή περιορίζεται στην εξέταση της τηρήσεως των διαδικαστικών κανόνων και της αιτιολογίας, καθώς και στην εξέταση του αν ήταν ακριβή τα πραγματικά περιστατικά και του αν υφίστατο προφανής πλάνη εκτιμήσεως ή κατάχρηση εξουσίας (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 11ης Ιουλίου 1985, 42/84, Remia κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1985, σ. 2545, σκέψη 34, και της 28ης Μαΐου 1998, C-7/95 P, Deere κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. I-3111, σκέψη 34).
- 96 Εν προκειμένω, επιβάλλεται αρχικώς να τονισθεί ότι ο εκ μέρους του Πρωτοδικείου έλεγχος, ο οποίος κατέληξε στην ακύρωση της αποφάσεως της Επιτροπής για το τσιμέντο, καθόσον αυτή αφορά την ενάγουσα, αφορούσε την ύπαρξη συμπεριφοράς συνιστώσας παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ. Ο έλεγχος αυτός δεν αφορούσε τον εκ μέρους της Επιτροπής καθορισμό του ποσού των προστίμων που επιβλήθηκαν στην ενάγουσα.
- 97 Εξάλλου, από τις σκέψεις 3771 έως 3850 της αποφάσεως του Πρωτοδικείου για το τσιμέντο, στις οποίες αιτιολογείται η ακύρωση του άρθρου 5 της αποφάσεως της Επιτροπής για το τσιμέντο, και, επομένως, η ακύρωση των άρθρων 1 και 9 της εν λόγω αποφάσεως, καθόσον αφορούν την ενάγουσα, προκύπτει ότι το Πρωτοδικείο άσκησε πλήρη έλεγχο ως προς την εφαρμογή εκ μέρους της εναγόμενης του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ.
- 98 Οι σχετικές σκέψεις της αποφάσεως του Πρωτοδικείου για το τσιμέντο δεν αναφέρονται στις εκ μέρους της Επιτροπής οικονομικές εκτιμήσεις, ή σε οποιαδήποτε εξουσία εκτιμήσεως αυτής, που θα μπορούσαν να περιορίσουν την έκταση του εκ μέρους του Πρωτοδικείου ελέγχου.

99 Τέλος, επιβάλλεται να υπογραμμισθεί ότι ο χαρακτηρισμός των ενεργειών των οικείων επιχειρήσεων ως συνιστωσών ή μη παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ, αποτελεί, εν προκειμένω, απλή εφαρμογή του δικαίου βάσει των πραγματικών στοιχείων που είχε στη διάθεσή της η Επιτροπή.

100 Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι, εν προκειμένω, η εξουσία εκτιμήσεως της Επιτροπής ήταν περιορισμένη. Συνεπώς, η παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ, την οποία διαπίστωσε το Πρωτοδικείο στην απόφασή του για το τσιμέντο, δηλαδή η ανεπάρκεια των αποδείξεων που προσκόμισε η εναγόμενη προκειμένου να στηρίξει τις προσαπτόμενες στην ενάγουσα πρακτικές, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι αρκεί για την απόδειξη της υπάρξεως κατάφωρης παραβάσεως.

101 Εντούτοις, όπως τονίστηκε ανωτέρω στη σκέψη 87, το σύστημα που διαμόρφωσε το Δικαστήριο ως προς την εξωσυμβατική ευθύνη της Κοινότητας υποχρεώνει, επίσης, τον κοινοτικό δικαστή να λάβει υπόψη του, πέραν της εξουσίας εκτιμήσεως που έχει το οικείο κοινοτικό όργανο, ιδίως, την πολυπλοκότητα των προς ρύθμιση καταστάσεων καθώς και τις δυσχέρειες εφαρμογής ή ερμηνείας των σχετικών διατάξεων.

— Αναφορικά με την πολυπλοκότητα των προς ρύθμιση καταστάσεων και των δυσχερειών εφαρμογής ή ερμηνείας των σχετικών διατάξεων

102 Επιβάλλεται, εν προκειμένω, να τονισθεί, πρώτον, ότι η υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκαν οι αποφάσεις για το τσιμέντο, αρχικώς της Επιτροπής κατόπιν δε του Πρωτοδικείου, ήταν ιδιαίτερα περίπλοκη. Συναφώς, το προβληθέν από την ενάγουσα επιχείρημα κατά το οποίο η περιπλοκότητα του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται η υπόθεση δεν έχει σημασία, πρέπει να απορριφθεί. Πράγματι, βάσει αυτού του πλαισίου κρίνεται η περιπλοκότητα των προς ρύθμιση καταστάσεων, κατά την έννοια της νομολογίας.

- 103 Η διαδικασία, η οποία διήρκεσε πέραν των τριών ετών, αφορούσε τόσο διεθνείς όσο και εθνικές ενώσεις, καθώς και πολυάριθμες επιχειρήσεις εγκατεστημένες σε τρίτες χώρες και σχεδόν το σύνολο των κοινοτικών επιχειρήσεων του οικείου τομέα. Η έρευνα την οποία διεξήγαγε η εναγόμενη απαιτούσε τη συγκέντρωση μεγάλου αριθμού στοιχείων.
- 104 Εξάλλου, το Πρωτοδικείο υπογράμμισε την περιπλοκότητα της υποθέσεως αυτής τονίζοντας, στη σκέψη 654 της αποφάσεώς του για το τσιμέντο, ότι «στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση *Suiker Unie* κ.λπ. κατά Επιτροπής [...] η οποία ήταν επίσης πολύπλοκη, το Δικαστήριο έκρινε [...] ότι η δίμηνη προθεσμία ήταν εύλογη [για την κατάρτιση της απαντήσεώς τους σε ανακοίνωση αιτιάσεων]».
- 105 Επιπροσθέτως, όσον αφορά τις σχετικές με την έρευνα προθεσμίες, το Πρωτοδικείο υπογράμμισε στη σκέψη 709 της αποφάσεώς του για το τσιμέντο «ότι διάστημα 31 μηνών μεταξύ των ελέγχων τον Απρίλιο του 1989 και της κοινοποίησης της [ανακοινώσεως των αιτιάσεων] τον Νοέμβριο του 1991 ήταν εύλογο, αν ληφθεί υπόψη η έκταση και η δυσκολία μιας έρευνας αφορώσας ολόκληρη σχεδόν την ευρωπαϊκή βιομηχανία τσιμέντου» και ότι «το γεγονός ότι η Επιτροπή χρειάστηκε 20 μήνες μετά το πέρας των ακροάσεων για να εκδώσει την προσβαλλόμενη απόφαση, στις 30 Νοεμβρίου 1994, δεν αποτελεί παραβίαση της αρχής της εύλογης προθεσμίας στο πλαίσιο διοικητικής διαδικασίας σε θέματα πολιτικής ανταγωνισμού, δεδομένου ότι η προσβαλλόμενη απόφαση έπρεπε να απευθυνθεί σε 42 διαφορετικές επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων, ότι διαπίστωσε 24 διαφορετικές παραβάσεις και ότι έπρεπε να καταρτιστεί στις εννέα επίσημες γλώσσες της Κοινότητας».
- 106 Όπως, άλλωστε, δέχθηκε η ίδια η ενάγουσα, με την από 28 Σεπτεμβρίου 2001 επιστολή της προς την εναγόμενη, η υπόθεση αυτή ήταν ιδιαίτερος περίπλοκη. Η ενάγουσα αναφερόταν κυρίως στο αντικείμενο και τη φύση της διαφοράς, στη σημασία της από απόψεως κοινοτικού δικαίου, καθώς και στις δυσχέρειες της υποθέσεως και στον αριθμό των εμπλεκομένων επιχειρήσεων.

- 107 Δεύτερον, επιβάλλεται να τονισθεί ότι οι καταστάσεις ήταν ακόμη πιο δύσκολο να ρυθμιστούν εν προκειμένω, καθόσον οι επιχειρήσεις τις οποίες αφορούσε η έρευνα της Επιτροπής ήταν άμεσα ή έμμεσα μέλη της Cembureau. Στη δεύτερη περίπτωση, στην οποία εμπίπτει και η περίπτωση της ενάγουσας, οι οικείες επιχειρήσεις εκπροσωπούντο στη Cembureau από τις αντίστοιχες ενώσεις τους.
- 108 Τρίτον, επιβάλλεται να τονισθεί ότι προκειμένου περί του τμήματος της αποφάσεως της Επιτροπής για το τσιμέντο που αφορούσε ειδικώς την ενάγουσα, η εναγόμενη είχε να εξετάσει κανόνες αριθμό αποδεικτικών εγγράφων, των οποίων η ερμηνεία δεν ήταν προφανής.
- 109 Ειδικότερα, όσον αφορά τους λόγους ακυρώσεως της αποφάσεως της Επιτροπής για το τσιμέντο, καθόσον αυτή αφορούσε την ενάγουσα, το Πρωτοδικείο (στις σκέψεις 3790 και 3792 της αποφάσεως του Πρωτοδικείου για το τσιμέντο) υπογράμμισε καταρχάς:

«Δεν προκύπτει [...] [από το άρθρο 1 της ιδρυτικής πράξεως της ECEC της 6ης Δεκεμβρίου 1979, καθώς και το άρθρο 1 της πράξεως της 26ης Σεπτεμβρίου 1986, τα πρακτικά της συνεδριάσεως του Παρισιού, της 23ης Ιανουαρίου 1979 και το εσωτερικό σημείωμα της Ciments français της 7 Μαρτίου 1989] ότι ο πραγματικός σκοπός που επιδίωκαν τα μέλη της ECEC ήταν η ενίσχυση του κανόνα του σεβασμού των ευρωπαϊκών εγχωρίων αγορών [...] καίτοι [το σημείωμα της Blue Circle της 1ης Δεκεμβρίου 1983] αναφέρεται σε κάποια σχέση μεταξύ του σεβασμού των εγχωρίων αγορών και της διοχετεύσεως των πλεονασμάτων της παραγωγής, δεν μπορεί να συναχθεί, βάσει της απλής υπάρξεως επιτροπής εξαγωγών, ότι τα μέλη της αποσκοπούσαν, με τις δραστηριότητές τους στους κόλπους αυτής, να "αποτρέψουν τις διεισδύσεις των ανταγωνιστών στις αντίστοιχες εθνικές αγορές της Κοινότητας".»

- 110 Όσον αφορά την άμεση ή έμμεση συμμετοχή των μελών της ECEC στο Cembureau, το Πρωτοδικείο (στις σκέψεις 3799 και 3800 της αποφάσεώς του για το τσιμέντο) υπογράμμισε ότι:

«Βεβαίως, για τα μέρη της συμφωνίας Cembureau που μετέσχαν στις δραστηριότητες της ECEC μετά τη σύναψη της συμφωνίας αυτής, οι πληροφορίες που αντηλλάγησαν κατά τις συνεδριάσεις της εν λόγω επιτροπής εξαγωγών σχετικά με τις τρίτες αγορές ήταν χρήσιμες προκειμένου να τους παράσχουν τη δυνατότητα να διοχετεύσουν τα πλεονάσματα της παραγωγής τους σε τόπους προορισμού εκτός Ευρώπης και διευκόλυναν, κατά συνέπεια, για τα μέρη αυτά την εκτέλεση της συμφωνίας Cembureau. Μεταξύ όμως των μελών της ECEC περιλαμβάνονται ορισμένα άμεσα μέλη της Cembureau (οι FIC, SFIC, Aalborg, Oficemen, Irish Cement, ATIC, Italcementi, Cementir και ETE), ως προς τη συμμετοχή των οποίων στη συμφωνία Cembureau δεν υφίσταται καμία αμφιβολία λόγω της συμμετοχής τους στις συνεδριάσεις των επικεφαλής αντιπροσωπείας κατά τις οποίες συνήφθη και/ή επικυρώθηκε η συμφωνία Cembureau [...]. Πάντως, η διαπίστωση αυτή δεν σημαίνει ότι η συνεργασία που οργανώθηκε στο πλαίσιο της ECEC μεταξύ όλων των μελών της επιτροπής αυτής είχε σκοπό την ενίσχυση του κανόνα του σεβασμού των εγχωρίων αγορών.»

- 111 Όσον αφορά τις σχέσεις μεταξύ της ECEC και της European Export Policy Committee (στο εξής: η EPC), το Πρωτοδικείο (στις σκέψεις 3806 και 3821 της αποφάσεώς του για το τσιμέντο) υπογράμμισε:

«Επιβάλλεται η διαπίστωση, ενόψει των αποδεικτικών στοιχείων στα οποία αναφέρεται η Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση [δηλαδή των εγγράφων για τα οποία γίνεται λόγος στην παράγραφο 32 της αποφάσεως της Επιτροπής για το τσιμέντο], ότι τα μέλη της ECEC θεώρησαν πάντοτε ότι η επιτροπή τους εξαγωγών είχε ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και ταυτότητα σε σχέση με την EPC [...]. Ακόμη και αν γίνει δεκτό ότι ο σεβασμός των εγχωρίων αγορών ήταν ο κανόνας στον οποίο στηριζόταν η συνεργασία στα πλαίσια της EPC, τα έγγραφα των οποίων γίνεται μνεία στην παράγραφο 32 της προσβαλλομένης αποφάσεως δεν παρέχουν, κατά συνέπεια, τη δυνατότητα συναγωγής του συμπεράσματος ότι οι δεσμοί που υπήρχαν μεταξύ της ECEC και της EPC επηρέασαν τις δραστηριότητες της ECEC κατά τρόπον ώστε τα μέλη της επιτροπής αυτής να υιοθετήσουν τον κανόνα του σεβασμού των εγχωρίων αγορών για τις δραστηριότητες στο πλαίσιο της ECEC.»

112 Τέλος, αναφορικά με τον περιορισμό των δραστηριοτήτων της ECEC στη μεγάλη κλίμακας εξαγωγή, το Πρωτοδικείο (στις σκέψεις 3825, 3827 και 3828 της αποφάσεώς του για το τσιμέντο) έκρινε ότι:

«Πάντως, η Επιτροπή δεν μπορεί να στηριχθεί στα εν λόγω πρακτικά [της ECEC της 22ας Μαρτίου 1985] για να αποδείξει ότι η συνεργασία στους κόλπους της ECEC αποσκοπούσε στην ενίσχυση του κανόνα του σεβασμού των εγχωρίων αγορών με τη διοχέτευση των πλεονασμάτων της παραγωγής [...]. Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι κανένα από τα πρακτικά που παρατίθενται στη σκέψη [3826] δεν αποδεικνύει την ύπαρξη συνδέσμου μεταξύ των εισαγωγών από τις τρίτες χώρες και της αρχής του σεβασμού των εγχωρίων αγορών [...]. Εν πάση περιπτώσει, το γεγονός και μόνον ότι εξετάστηκε, σε ορισμένες περιπτώσεις, η κατάσταση των εισαγωγών από τις τρίτες χώρες δεν καταδεικνύει ότι “στόχος και αποτέλεσμα της συνεργασίας στους κόλπους της ECEC ήταν η ενίσχυση του κανόνα σεβασμού των εγχωρίων αγορών” [...]. Όσον αφορά τα έγγραφα των οποίων γίνεται μνεία στην παράγραφο 33, σημείο 5, της προσβαλλομένης αποφάσεως, είναι αληθές, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, ότι ορισμένα πρακτικά αναφέρονται σε κάποιες πληροφορίες για την κατάσταση των χωρών μελών. Πάντως, η απλή μνεία ενός πληροφοριακού στοιχείου σχετικά με εσωτερική αγορά της Κοινότητας κατά τη διάρκεια συνεδριάσεως της ECEC ή της Steering Committee της ECEC δεν καταδεικνύει κατ’ ανάγκη ότι οι δραστηριότητες της ECEC αποσκοπούσαν “στην ενίσχυση του κανόνα του σεβασμού των εγχωρίων αγορών”».

113 Συνεπώς, χωρίς κατ’ ουσία να αμφισβητήσει την ανάλυση της Επιτροπής τη σχετική με την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ στις οικείες συμφωνίες, το Πρωτοδικείο περιορίστηκε, με την απόφασή του για το τσιμέντο, να αμφισβητήσει την εκ μέρους της Επιτροπής εκτίμηση του αποδεικτικού χαρακτήρα ορισμένων εγγράφων που χρησιμοποιήθηκαν για τη διαπίστωση της παραβάσεως έναντι ορισμένων από τις προσφεύγουσες. Ειδικότερα, η διαφορετική εκτίμηση του Πρωτοδικείου και της Επιτροπής ως προς το σημείο αυτό αφορούσε, προφανώς, μια περιθωριακή δραστηριότητα της συμπράξεως, συγκεκριμένα την αναπτυσσόμενη στο πλαίσιο της συνεργασίας των μερών στο πλαίσιο της ECEC προκειμένου να κατευθύνουν το παραγωγικό τους πλεόνασμα με σκοπό την ενίσχυση του κανόνα του σεβασμού των εγχωρίων αγορών, δηλαδή την κατανομή των αγορών που αποτελούσαν τον πραγματικό «πυρήνα» της συμπράξεως. Εξάλλου, καίτοι το Πρωτοδικείο ακύρωσε την απόφαση της Επιτροπής για το τσιμέντο, καθώς αυτή αφορούσε την ενάγουσα, εντούτοις, διαπίστωσε ότι η Επιτροπή είχε ορισμένα στοιχεία δυνάμενα να θεμελιώσουν την άποψή της ότι η συνεργασία στο πλαίσιο

της ECEC είχε ως σκοπό ή ως αποτέλεσμα την ενίσχυση του κανόνα του σεβασμού των εγχωρίων αγορών, μόνο δε μετά τη λεπτομερή εξέταση του περιεχομένου των συγκεκριμένων εγγράφων το Πρωτοδικείο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, συνολικώς εξεταζόμενα και λαμβανομένων ιδίως υπόψη των εξηγήσεων που έδωσαν οι οικείες επιχειρήσεις, τα έγγραφα αυτά δεν αποδεικνυαν επαρκώς, από νομικής απόψεως, ότι η αναπτυσσόμενη στο πλαίσιο της ECEC δραστηριότητα ενίσχυε τον κανόνα του σεβασμού των εγχωρίων αγορών.

- 114 Για όλους τους ανωτέρω λόγους, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι η υπόθεση τσιμέντο ήταν μία ιδιαιτέρως περίπλοκη υπόθεση, η οποία αφορούσε μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων και, ιδίως, το σύνολο σχεδόν της ευρωπαϊκής τσιμεντοβιομηχανίας, του γεγονότος ότι η διάρθρωση της Cembureau καθιστούσε δυσχερή την έρευνα, λόγω της υπάρξεως άμεσων και έμμεσων μελών, και του γεγονότος ότι παρέστη ανάγκη εξετάσεως ικανού αριθμού εγγράφων, μεταξύ των οποίων και έγγραφα που αφορούσαν την ειδική κατάσταση της ενάγουσας, πρέπει να θεωρηθεί ότι η εναγόμενη είχε να αντιμετωπίσει μία περίπλοκη προς ρύθμιση κατάσταση.
- 115 Τέλος, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι δυσχέρειες εφαρμογής των διατάξεων της Συνθήκης ΕΚ περί συμπράξεων (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση Corus UK κατά Επιτροπής, σκέψη 8 ανωτέρω, σκέψη 46). Οι δυσχέρειες αυτές της εφαρμογής ήταν ακόμη περισσότερο σημαντικές καθόσον τα πραγματικά στοιχεία της συγκεκριμένης υποθέσεως, περιλαμβανομένων εκείνων του τμήματος της αποφάσεως της Επιτροπής που αφορούσαν την ενάγουσα, ήταν πολυάριθμα.
- 116 Για το σύνολο των λόγων αυτών, επιβάλλεται να κριθεί ότι η παράβαση του κοινοτικού δικαίου που διαπιστώθηκε με την απόφαση του Πρωτοδικείου για το τσιμέντο, καθόσον αφορά το μέρος της αποφάσεως της Επιτροπής το σχετικό με την ενάγουσα, δεν είναι κατάφωρη.
- 117 Όσον αφορά την αρχή της εντιμότητας, η οποία θα καθιστούσε υποχρεωτική την επιστροφή των εξόδων συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως, η ενάγουσα δεν εξηγεί κατά πόσον έχει ως αντικείμενο την παροχή δικαιωμάτων στους ιδιώτες ούτε κατά πόσο συντρέχει εν προκειμένω κατάφωρη παραβίαση αυτής της αρχής. Το ίδιο ισχύει και για την αρχή της επιμέλειας που πρέπει να επιδεικνύει η εναγόμενη. Συνεπώς, τα επιχειρήματα αυτά είναι αλυσιτελή.

118 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, η πρώτη προϋπόθεση που απαιτείται, κατά τη νομολογία, προς θεμελίωση της εξωσυμβατικής ευθύνης της Κοινότητας δεν πληρούται εν προκειμένω.

Επί της προϋποθέσεως της σχετικής με την ύπαρξη αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ της ενέργειας και της προβαλλόμενης ζημίας

119 Εν πάση περιπτώσει, δεν μπορεί να θεμελιωθεί ευθύνη της Κοινότητας παρά μόνο για τη ζημία που προκύπτει κατά τρόπο αρκούντως άμεσο από την παράνομη συμπεριφορά του οικείου οργάνου (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση του Δικαστηρίου της 4ης Οκτωβρίου 1979, 64/76 και 113/76, 167/78 και 239/78, 27/79, 28/79 και 45/79, Dumortier κ.λπ. κατά Συμβουλίου, Συλλογή τόμος 1979/II, σ. 515, σκέψη 21· αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 18ης Σεπτεμβρίου 1995, T-168/94, Blackspur κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-2627, σκέψη 52· της 24ης Οκτωβρίου 2000, T-178/98, Fresh Marine κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. II-3331, σκέψη 118, και της 13ης Φεβρουαρίου 2003, T-333/01, Meyer κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. II-117, σκέψη 32).

120 Στην παρούσα υπόθεση, επιβάλλεται καταρχάς να τονισθεί ότι, κατά το άρθρο 9 της αποφάσεως της Επιτροπής για το τσιμέντο, επιβλήθηκαν πρόστιμα 3,841 εκατομμυρίων και 1,85 εκατομμυρίων ευρώ, αντιστοίχως, στις Alsen Breitenburg και Nordciment. Δυνάμει του άρθρου 11, πρώτο εδάφιο, της εν λόγω αποφάσεως, τα πρόστιμα έπρεπε να καταβληθούν εντός προθεσμίας τριών μηνών από της κοινοποιήσεως της αποφάσεως. Εξάλλου, κατά το δεύτερο εδάφιο της εν λόγω διατάξεως, οφείλοντο αυτοδικαίως τόκοι επί του ποσού του προστίμου από της εκπνοής της ανωτέρω προθεσμίας.

121 Επιβάλλεται να τονισθεί ότι, κατά το άρθρο 192, πρώτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ (νυν, άρθρο 256 ΕΚ), η απόφαση της Επιτροπής για το τσιμέντο συνιστούσε, από της απόψεως αυτής, εκτελεστό τίτλο, καθόσον επέβαλλε χρηματική υποχρέωση σε

πρόσωπα διάφορα των κρατών, τούτο δε παρά την άσκηση προσφυγής ακυρώσεως κατά της αποφάσεως αυτής δυνάμει του άρθρου 173 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποίησης, άρθρο 230 ΕΚ). Πράγματι, δυνάμει του άρθρου 185, πρώτη περίοδος, της Συνθήκης ΕΚ (νυν, άρθρο 242 ΕΚ), προσφυγή ασκηθείσα ενώπιον κοινοτικού δικαιοδοτικού οργάνου δεν έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα (απόφαση του Πρωτοδικείου της 14ης Ιουλίου 1995, T-275/94, CB κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-2169, σκέψεις 50 έως 52).

- 122 Δεν αμφισβητείται, όμως, ότι, κατά παρέκκλιση από τις διατάξεις αυτές, η ενάγουσα δεν κατέβαλε το πρόστιμο που της επιβλήθηκε με το άρθρο 9 της αποφάσεως της Επιτροπής για το τσιμέντο, καθόσον η Επιτροπή της παρέσχε τη δυνατότητα, με την επιστολή κοινοποίησης αυτής της αποφάσεως, να συστήσει τραπεζική εγγύηση προς διασφάλιση της καταβολής του προστίμου μέχρι την έκδοση της αποφάσεως του Πρωτοδικείου για το τσιμέντο. Πράγματι, η επιχείρηση που ασκεί προσφυγή κατά αποφάσεως της Επιτροπής που της επιβάλλει πρόστιμο έχει τη δυνατότητα είτε να καταβάλει το πρόστιμο μόλις αυτό γίνει απαιτητό, εφόσον, άλλως, οφείλονται τόκοι υπερημερίας με βάση το επιτόκιο που όρισε η Επιτροπή στην απόφασή της, είτε να ζητήσει την αναστολή εκτελέσεως της αποφάσεως, κατ' εφαρμογή του άρθρου 185, δεύτερη περίοδος, της Συνθήκης ΕΚ, είτε, τέλος, εφόσον η Επιτροπή της παρέχει τη δυνατότητα, να συστήσει τραπεζική εγγύηση για τη διασφάλιση της καταβολής του προστίμου και των τόκων υπερημερίας, σύμφωνα με τους όρους που έχει καθορίσει η Επιτροπή (απόφαση CB κατά Επιτροπής, σκέψη 121 ανωτέρω, σκέψη 54).
- 123 Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, η προσφεύγουσα δεν μπορεί βασιμώς να υποστηρίξει ότι τα έξοδα συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως στα οποία υποβλήθηκε εν προκειμένω απορρέουν απευθείας από τον παράνομο χαρακτήρα της αποφάσεως της Επιτροπής για το τσιμέντο. Πράγματι, η ζημία που επικαλείται σχετικώς προκύπτει από τη δική της επιλογή να μην εκπληρώσει, εντός της προθεσμίας που έταξε η απόφαση της Επιτροπής για το τσιμέντο, την υποχρέωση καταβολής του προστίμου, κατά παρέκκλιση από τους κανόνες του άρθρου 192, πρώτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ και του άρθρου 185, πρώτη περίοδος, της Συνθήκης ΕΚ, προβαίνουσα στη σύσταση τραπεζικής εγγυήσεως.
- 124 Εξάλλου, επιβάλλεται να τονισθεί ότι οι δύο επιλογές στις οποίες μπορούσε να προβεί η ενάγουσα, δηλαδή η άσκηση προσφυγής κατά της αποφάσεως της Επιτροπής για το τσιμέντο, αιτούμενη παραλλήλως αναστολή εκτελέσεως της εν λόγω αποφάσεως (τουλάχιστον καθόσον αφορά την καταβολή του προστίμου), και

η σύσταση τραπεζικής εγγυήσεως σύμφωνα με τη δυνατότητα που της παρέσχε η Επιτροπή, συνιστούσαν πραγματικές εναλλακτικές δυνατότητες αντί της άμεσης καταβολής του προστίμου. Εξάλλου, αυτές οι δυνατότητες επιλογής επαφίεντο στην ελεύθερη εκτίμηση των επιχειρήσεων (βλ., υπό αυτήν την έννοια, απόφαση CB κατά Επιτροπής, σκέψη 121 ανωτέρω, σκέψεις 54 και 55). Συνεπώς, οι εναλλακτικές αυτές δυνατότητες δεν είχαν δεσμευτικό χαρακτήρα απορρέοντα από την απόφαση της Επιτροπής για το τσιμέντο. Επιπροσθέτως, επισημαίνεται ότι ορισμένες επιχειρήσεις (όπως η ενάγουσα) επέλεξαν τη δυνατότητα συστάσεως τραπεζικών εγγυήσεων, ενώ άλλες προτίμησαν να εκπληρώσουν την απορρέουσα από την απόφαση της Επιτροπής για το τσιμέντο οικονομική υποχρέωση και να καταβάλουν το αντίστοιχο πρόστιμο (βλ., σχετικώς, απόφαση του Πρωτοδικείου για το τσιμέντο, σκέψη 5116). Αν η ενάγουσα είχε επιλέξει την καταβολή του προστίμου, θα είχε αποφύγει τα έξοδα συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως (βλ., αναφορικά με τους τόκους υπερημερίας, απόφαση CB κατά Επιτροπής, σκέψη 121 ανωτέρω, σκέψη 83).

125 Κανένα από τα επιχειρήματα που προέβαλε η ενάγουσα δεν ανατρέπει το συμπέρασμα αυτό.

126 Ειδικότερα, όσον αφορά το προβληθέν επιχείρημα ότι η σκέψη 57 της αποφάσεως Corus UK κατά Επιτροπής, σκέψη 8 ανωτέρω, μπορεί αναλογικώς να εφαρμοσθεί εν προκειμένω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, στο σημείο αυτό της προαναφερθείσας αποφάσεως, το Πρωτοδικείο αποφάνθηκε, όχι όπως υπονοεί η ενάγουσα, ότι οι επιχειρήσεις προς τις οποίες απευθυνόταν η απόφαση η επιβάλλουσα τα πρόστιμα δεν είχαν τη δυνατότητα επιλογής μεταξύ της άμεσης καταβολής του προστίμου και της συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως, αλλ' ότι, αφενός, ότι προβαίνουσα στην καταβολή του προστίμου, η επιχείρηση συμμορφώθηκε απλώς προς το διατακτικό μιας εκτελεστής αποφάσεως, ανεξαρτήτως της προσφυγής που αυτή άσκησε ενώπιον του Πρωτοδικείου και, αφετέρου, ότι η σύσταση τραπεζικής εγγυήσεως, αντί της άμεσης καταβολής του προστίμου, αποτελούσε απλώς δυνατότητα που η Επιτροπή παρέσχε στην εν λόγω επιχείρηση.

127 Εν πάση περιπτώσει, χωρίς να εξεταστεί εν προκειμένω η ενδεχόμενη ύπαρξη ζημίας και χωρίς λεπτομερή ανάλυση των διαφορών μεταξύ του άρθρου 34 ΑΧ και του άρθρου 233 ΕΚ, επιβάλλεται να υπογραμμισθεί ότι η συλλογιστική της αποφάσεως Corus UK κατά Επιτροπής, σκέψη 8 ανωτέρω, βάσει της οποίας το Πρωτοδικείο έκρινε ότι, σε περίπτωση αποφάσεως που ακυρώνει ή περιορίζει το πρόστιμο που επιβλήθηκε σε επιχείρηση λόγω παραβάσεως των κανόνων του ανταγωνισμού, η Επιτροπή οφείλει να επιστρέψει όχι μόνον το κυρίως ποσό του

αδικαιολογήτως καταβληθέντος προστίμου, αλλά, επίσης, και τους τόκους υπερημερίας που αναλογούν στο ποσό αυτό, δεν έχουν εφαρμογή σε περίπτωση συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως. Πράγματι, υπενθυμίζεται ότι στην απόφαση *Corus UK* κατά Επιτροπής, σκέψη 8 ανωτέρω, το Πρωτοδικείο θεμελίωσε την υποχρέωση αυτή, με τις σκέψεις 54 έως 56, στο γεγονός ότι, αφενός, η υποχρέωση πλήρους επιστροφής του αδικαιολογήτως καταβληθέντος προστίμου δεν μπορεί να γίνει χωρίς να ληφθεί υπόψη η πάροδος χρόνου που ενδεχομένως μειώνει την αξία του και, αφετέρου, η μη καταβολή τόκων υπερημερίας θα είχε ως αποτέλεσμα τον αδικαιολόγητο πλουτισμό της Κοινότητας, κατ' αντίθεση προς τις γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου.

- 128 Κανένα, όμως, από τα επιχειρήματα αυτά δεν μπορεί να προβάλλει η ενάγουσα εν προκειμένω.
- 129 Πράγματι, αφενός, όσον αφορά το πρώτο επιχείρημα, επιβάλλεται να τονισθεί ότι σε περίπτωση συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως, η Επιτροπή δεν υποχρεούται να επιστρέψει αδικαιολογήτως καταβληθέν πρόστιμο καθόσον, εξ ορισμού, το πρόστιμο αυτό δεν έχει καταβληθεί. Επομένως, η επιχείρηση δεν έχει ζημιωθεί από μείωση της αξίας του ποσού του προστίμου, το οποίο πάντως όφειλε άμεσα να καταβάλει στην Επιτροπή, λόγω του εκτελεστού χαρακτήρα της προσβαλλομένης αποφάσεως (το άρθρο 192, πρώτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ) και της ελλείψεως ανασταλτικού αποτελέσματος της ασκηθείσας ενώπιον του Πρωτοδικείου προσφυγής (το άρθρο 185, πρώτη περίοδος, της Συνθήκης ΕΚ). Όπως τονίστηκε ανωτέρω, η μόνη ενδεχόμενη οικονομική ζημία που θα μπορούσε να υποστεί η οικεία επιχείρηση απορρέει από τη δική της απόφαση να συστήσει τραπεζική εγγύηση ώστε να μπορέσει, κατά παρέκκλιση από τους προαναφερθέντες κανόνες, να μην προβεί στην άμεση καταβολή του προστίμου, καίτοι δεν έχει επιτύχει αναστολή εκτελέσεως της επιβάλλουσας το πρόστιμο αποφάσεως.
- 130 Αφετέρου, όσον αφορά το δεύτερο επιχείρημα, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, αντιθέτως προς την υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση *Corus UK* κατά Επιτροπής, σκέψη 8 ανωτέρω, η άρνηση, εκ μέρους της Επιτροπής, να αναλάβει τα έξοδα τα σχετικά με τη σύσταση τραπεζικής εγγυήσεως δεν συνεπάγεται αδικαιολόγητο πλουτισμό της Κοινότητας, καθόσον τα έξοδα συστάσεως της εν λόγω τραπεζικής εγγυήσεως δεν καταβλήθηκαν στην Κοινότητα, αλλά σε τρίτο. Συνεπώς, η τήρηση της γενικής αρχής της απαγορεύσεως του αδικαιολόγητου

πλουτισμού ουδόλως δύναται να δικαιολογήσει μία τέτοια επιστροφή. Αντιθέτως αν η Επιτροπή ήταν υποχρεωμένη να αναλάβει τα έξοδα συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως, τούτο θα είχε ως αποτέλεσμα να περιαγάγει την οικεία επιχείρηση στην κατάσταση που αυτή θα ευρίσκετο πριν από την έκδοση της επίμαχης αποφάσεως, ενώ, αντιθέτως, η Επιτροπή, θα περιήγετο σε δυσμενή θέση, υποχρεούμενη να επιστρέψει στην εν λόγω επιχείρηση ποσά τα οποία ουδέποτε εισέπραξε.

131 Βάσει αυτών των στοιχείων, ο αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της προσαπτομένης στην εναγόμενη συμπεριφοράς και της προβαλλόμενης ζημίας δεν μπορεί, εν προκειμένω, να χαρακτηριστεί ως αρκούντως άμεσος.

132 Ενόψει των ανωτέρω και χωρίς να απαιτείται απόφαση επί της προβαλλόμενης ζημίας, η στηριζόμενη στο άρθρο 235 ΕΚ και στο άρθρο 288, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ αγωγή, όσον αφορά τα μεταγενέστερα της 31ης Ιανουαρίου 1998 έξοδα συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως, πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμη.

Επί των δικαστικών εξόδων

133 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα. Δεδομένου ότι η ενάγουσα ηττήθηκε, πρέπει να καταδικαστεί στο σύνολο των δικαστικών εξόδων, κατά το αίτημα της εναγόμενης.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (τρίτο τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει ως απαράδεκτη την αγωγή, καθόσον αυτή στηρίζεται στο άρθρο 233 ΕΚ.
- 2) Απορρίπτει ως απαράδεκτο το επικουρικό αίτημα να ερμηνευθεί η αγωγή, καθόσον αυτή στηρίζεται στο άρθρο 233 ΕΚ, ως προσφυγή ακυρώσεως ή ως προσφυγή κατά παραλείψεως.
- 3) Απορρίπτει ως απαράδεκτο το αίτημα αποζημιώσεως, καθόσον αφορά τα προγενέστερα της 31ης Ιανουαρίου 1998 έξοδα συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως.
- 4) Απορρίπτει, κατά τα λοιπά, την αγωγή ως αβάσιμη.
- 5) Καταδικάζει την ενάγουσα στα δικαστικά έξοδα.

Azizi

Jaeger

Dehousse

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 21 Απριλίου 2005.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

H. Jung

J. Azizi